

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1890. Andra Kammaren. N:o 45.

Måndagen den 12 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till behandling förekom till en början särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 2 i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet och angående anslag till en riksförsäkringsanstalt än äfven herr A. Hedins motion med förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbetet.

Om förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet.

Med proposition af den 12 sistlidne mars hade Kongl. Maj:t till Riksdagen, för inhemtande af dess yttrande, öfverlemnadt förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet.

I *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde nu utskottet »att Riksdagen måtte förklara, det Riksdagen finner sig icke kunna godkänna det nu af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om försäkring för olycksfall i arbetet.»

Efter uppläsande häraf lemnades ordet till

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll, hvilken yttrade: Det förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet, som Kongl. Maj:t nu framlagt, är det första, som underställts kamrarna i den på dagordningen i flera civiliserade länder stående arbetareförsäkringsfrågan. Det kan visserligen till vår lycka sägas, att denna fråga icke har för vårt land den stora betydelse som för åtskilliga andra länder, der industriens utveckling stält den mänskliga kraften, man kan nästan säga i nivå med den kraft, som maskinerna hafva att erbjuda. Men därför må man också kunna hoppas, att dessa frågor hos oss skola kunna lösas utan inverkan af

Om förslag
till för-
ordning
angående
försäkring
för olycks-
fall i arbetet.

(Forts.)

de våldsamma lidelser, som på andra håll slitits om magten. Vi hafva dessutom den fördelen att kunna tillgodogöra oss den erfarenhet, som i utlandet redan vunnits och sålunda till viss grad undgå det experimenterande, som på detta område förekommit i syfte att kunna på samma gång tillgodose de arbetande klassernas behof och arbetsgifvarnes förmåga att bära de bördor, man vill pålägga dem. Då jag tillät mig föreslå Konungen att för Riksdagen framlägga ifrågasvarande proposition, skedde detta knappast under förhoppning, att den skulle vid denna riksdag vinna bifall, men jag hoppades dock att den skulle kunna förbereda sinnena så och bidrage till skapande af en sådan opinion, att den kunde vid en kommande riksdag befinnas acceptabel. Jag anhåller också att till särskilda utskottet få framföra min tacksamhet för det understöd, som från utskottet kommit den kongl. propositionen till del i de hufvudsakligaste punkterna. Den omständighet, på grund af hvilken utskottet egentligen, åtminstone såsom jag vill läsa utskottets betänkande, för denna gång undanskjutit frågan, nemligen att frågan om sjukkasreförsäkringens ordnande icke kunnat på samma gång som olycksfallsförsäkringsfrågan blifva framlagd för Riksdagen — den omständigheten är af den beskaffenhet, att det hinder, som utskottet deri funnit, bör kunna i en snar framtid varda undanröjdt, i ty att redan nu de från orterna infordrade yttrandena om arbetareförsäkringskomiténs sjukkasreförslag börja att inkomma.

Om jag sålunda i hufvudsak måste vara utskottet erkänsam för den omsorg, hvarmed Kongl. Maj:ts proposition der blifvit behandlad, så finnes dock en och annan punkt i utskottets betänkande, mot hvilken jag anhåller att få afgifva min gensaga, på det att icke Riksdagen eller denna kammare skall få den uppfattningen, att jag i allo delar utskottets åsikter och således anser att dessa utan alla inskränkingar böra läggas till grund för ett fortsatt arbete på olycksfallsförsäkringsfrågans lösning.

Sedan utskottet i sitt betänkande gjort en jemförelse mellan Kongl. Maj:ts förslag och det af arbetareförsäkringskomiténs uppgjorda och af en dess ledamot i form af motion framlagda förslag i ämnet och dervid i hufvudsakliga delar gifvit företräde åt Kongl. Maj:ts förslag, öfvergår utskottet på sid. 38—40 till en undersökning om på hvilka grunder ifrågasvarande författning enligt utskottets åsigt egentligen bör byggas. Utskottet uppställer härvid till en början den principen, att olycksfallsförsäkringen bör ordnas genom en civillag i hufvudsaklig öfverensstämmelse med 1886 års lag om jernvägsdrift. Det vill förmodligen med andra ord säga, att utskottet tänker sig, att den skulle ordnas så, att arbetsgifvaren skulle vara ansvarig för olycksfall i arbetet, derest icke den, som skadan lidit, genom öfverträdelse af gällande föreskrifter eller annan grof vårdslöshet sjelf ådragit sig skadorna. Utskottet tillägger visserligen, att den skadade endast skulle få skälig godtgörelse, men hvad vill det säga? *Skälig* godtgörelse torde vara en godtgörelse, som motsvarar den verkliga skadan.

Jag tror emellertid att det skulle vara till ringa båtnad, om vår lagstiftning i ämnet byggdes på dylika bestämmelser. Jag fruktar

att vi derigenom skulle lemna porten öppen för samma strider som de, hvilka i Tyskland blefvo följden af 1871 års Haft-Pflicht-Gesetz, och som under mer än ett tiotal år i så hög grad upprörde Tysklands socialpolitiska lif och skapade massor af processer, som i sin ordning alstrade hat och bitterhet emellan arbetare och arbetsgifvare, hvarifrån man slutligen endast kunde finna sin räddning i lagen om obligatorisk olycksfallsförsäkring.

Om förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet.
(Forts.)

Här om någonsin synes det, som om vi böra tillgodogöra oss den erfarenhet, som utlandet har att erbjuda.

Såsom jag förut nämnt, har utskottet talat om att man borde lemna skälig godtgörelse för den skada, som kunde ifrågakomma. Menar utskottet med detta uttryck, »skälig», en viss till beloppet begränsad ersättning, synes det mig, att man icke gerna kan anse författningen i ämnet som en civillag. Ty i en sådan kan enligt min förmening i detta afseende icke såsom regel stipuleras annat, än, att, om en person är ersättningsskyldig, så är han också pliktig att godtgöra *hela* den skada, som föranledt hans ersättningsskyldighet.

Jag för min del anser att den ersättningspligt, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skall realiserars genom en försäkringspligt, icke får så mycket ses ur rent juridisk synpunkt som icke snarare ur socialpolitisk synpunkt. Den bör enligt min tanke anses som något, som står i samband med statens skyldighet att öfvervaka att förhållandena i landet ordnas så, att icke till skada för det allmänna vissa näringar, som äro af farligare beskaffenhet, få bedrifvas utan att näringsidkaren ikläder sig ansvarighet för den skada, som kan för samhället uppstå derigenom, att de i yrket anstälde arbetarne kunna lida men och sålunda i mer eller mindre mån blifva urståndsatta att gagna samhället.

Ser man saken ur denna synpunkt, tror jag icke att man kan betrakta frågan som en rent privaträttslig fråga. Skulle emellertid denna kammare komma att omfatta den åsigten, som utskottet uttalat och som redan i Första Kammaren vunnit bifall, skall jag, så vidt på mig ankommer, söka att få denna omständighet utredd genom att tillstyrka Kongl. Maj:t, att, innan frågan å nyo förelägges Riksdagen eller blifver slutligen afgjord, högsta domstolens yttrande inhämtas i den ordning, som § 87 regeringsformen stadgar. Jag anser mig till ytterligare belysning beträffande frågans civilrättsliga karakter böra påpeka det förhållandet, att den försäkringspligt, som enligt Kongl. Maj:ts förslag stadgas, och den ersättning, som i enlighet dermed kommer den skadade till del, alldeles icke utesluta den ersättningsskyldighet, som enligt nu gällande allmän lag åligger den, som skada förorsakat.

Vid sidan af den »Haft-Pflicht», som utskottet, på sätt jag först antydt, förordat, har utskottet äfven ställt en försäkringspligt, och utskottet synes tänka sig att denna försäkring i allmänhet bör ega rum hos enskilda af staten godkända anstalter, eller föreningar af arbetsgifvare. Utskottet tillägger dock, att skulle en riksförsäkringsanstalt, d. v. s. en utaf staten garanterad försäkringsanstalt, komma till stånd, så bör försäkringen der ega rum. Jag tror att, ifall en obligatorisk försäkring blifver stadgad, det skulle vara ur många

Om förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet. synpunkter bäst, om den kunde i regel fullgöras i en af staten garanterad anstalt. Jag är öfvertygad om, att det skulle vara det för arbetsgifvaren fördelaktigaste, på samma gång som det vore det för arbetaren mest betryggande.

Det har gjorts några uträkningar öfver, huru försäkringen i de inom vårt land verkande olycksfallsförsäkringsbolagen skulle ställa sig, om man der tillämpade de grunder för ersättningarnes bestämmande, som Kongl. Maj:ts förslag innehålla, och ehuru detta icke kan på siffran sägas, alldenstund detta beror på många omständigheter, som ännu icke låta sig fullt noggrant beräknas, synes det dock, som om premierna i riksförsäkringsanstalten skulle blifva omkring 50 procent lägre än i de enskilda anstalterna.

Man har anmärkt, att riksförsäkringsanstalten skulle blifva väl kostsam. Med anledning häraf skall jag be att få nämna några siffror för att visa huru omkostnaderna för denna ställa sig i förhållandena till omkostnaderna för den enskilda försäkringen. Om man beräknar, att de försäkrades antal skulle uppgå till 150,000 personer och att årsafgifterna i medeltal skulle utgöra 6 kronor för hvarje person, komme premierna för år att uppgå till 900,000 kronor. Till förvaltningskostnader för den anstalt, som skulle sköta försäkringsrörelsen, har begärts en summa af 41,100 kronor.

År 1887 utgjorde premierna i olycksfallsförsäkringsbolagen Fylgia och Skandinavien, återförsäkringspremierna frändragna, 421,000 kronor. Deraf utgick till ersättningar ungefär 233,000 kronor, och afsattes till försäkringsfonden samt för reglering af skador ungefär 56,000 kronor, sammanlagdt således ungefär 290,000 kronor. Drager jag denna summa från inkomsterna, 421,000 kronor, återstår ett belopp af ungefär 130,000 kronor. Dessa 130,000 kronor, hvilka hafva fått betala dem? Jo, naturligtvis de, som haft försäkringar i dessa bolag.

Om jag nu drager kostnaderna för riksförsäkringsanstalten 41,100 kronor från dessa nyssnämnda 290,000 kronor, återstå 248,900 kronor, hvilket belopp kan anses i någon mån utvisa försäkringstagarnes utgifter för förvaltningen af den enskilda försäkringsrörelsen utöfver hvad den ifrågasatta statsförsäkringens administration skulle kostat.

Undersöker man förhållandena i detta fall för år 1888, då ännu ett bolag tillkommit, kommer man till ändå mer öfverraskande siffror. Men jag tror, att hvad jag redan yttrat, skall vara tillräckligt för att visa att, skall man införa en obligatorisk olycksfallsförsäkring, så synes det ock för arbetsgifvarne billigast, om den får ske i en statens anstalt. I Tyskland ske försäkringarna i de s. k. yrkes-samfundet, och bakom dem står staten såsom garanterande. Hos oss torde nog den tid komma, då man finner sig böra ordna förhållandena så, att staten äfven här står bakom och ansvarar för det hela. Då hela denna anordning från statens sida icke går ut på att staten skall göra någon vinst, kan man ju drifva ned premierna till det minsta möjliga efter den erfarenhet, som framtiden i detta fall kommer att medföra.

De öfriga anmärkningar, som utskottets förslag från min sida skulle kunna föranleda, äro icke af den ingripande betydelse, att jag

nu anser mig böra besvära kammaren dermed. De komma måhända i en framtid under öfvervägande.

Herr Hederstierna, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening, anförde härefter: Att jag icke kunnat biträda utskottets afstyrkande förslag, oaktadt jag är lifligt öfvertygad om behovet och gagnet af olycksfallsförsäkring för arbetare, beror uteslutande derpå, att jag under frågans förhandling fått den vissa uppfattning, att Riksdagens herrar ledamöter icke äro i denna stund beredde att afgöra densamma, hvilken också under en relativt kort tid varit hänskjuten till Riksdagens ompröfning. Men af denna min uppfattning följer ock, att Riksdagen icke bör ingå i något bedömande eller uttalande om det sätt, på hvilket denna fråga bör lösas, och jag skall därför nu icke göra mig saker till att ingå i någon granskning af vare sig det ena eller andra förslaget, som nu är i fråga, utan endast fästa uppmärksamheten derpå, att, om kammaren skulle godkänna utskottets förslag, med eller utan skäl den uppfattning gör sig gällande, att Riksdagen äfven godkänt de sväfvande grunder, hvarpå utskottet ansett sig böra tillstyrka förslaget. För undvikande af en sådan missuppfattning får jag hemställa, att kammaren behagade besluta att, utan att godkänna utskottets motivering, bifalla det slut, hvartill utskottet kommit.

Om förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Söderblom* och *E. W. Carlson*.

Herr Hedin yttrade: Jag skall be att helt korteligen få instämma i det yrkande, som framstälts af representanten för Vesterås. Det synes mig vara fullkonligt riktigt, att kammaren icke genom sitt stillatigande gifver upphof åt den föreställningen, att de grunder som utskottet framlagt, skulle vara tillfredsställande grunder för ett nytt förslag, som till äfventyrs Kongl. Maj:t skulle kunna finna sig föranlåten att framlägga. Ömdömet om de grunderna kan man icke fullständigt decidera, förr än ett förslag i alla dess detaljer blifvit utarbetadt. Jag vill därför icke yttra mig om dessa grunder i vidare måtto än så, att de i några hänseenden äro af den beskaffenheten, att, om ett fullständigt förslag utarbetades och framlades för Riksdagen, kammaren skulle blifva på ett oangenämt sätt öfverraskad. Derfor synes det mig vara en mycket lämplig försigtighetsåtgärd, att kammaren instämmer i det yrkande, som framstälts af herr Hederstierna.

Herr *Vahlén* instämde med herr Hedin.

Herr Nordenfelt: Herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet yttrade, att han ansåg, att det var oegentligt, att utskottet sagt: »skäligen godtgörelse», utan att angifva något sätt, hvarpå sådan godtgörelse skulle utbetalas, eller närmare angifva dess storlek. Jag ber då att få hänvisa till själfva »klämnen», så att säga, i utskottets motivering, der utskottet säger: »att arbetsgifvare vid industriella inrättningar och rörelser, som i lag närmare komma att angifvas, skola vara pligtiga att för den skada, som tillfogats arbetare

Om förslag till förordning mydande försäkring för olycksfall i arbetet. genom olycksfall i arbetet, till honom eller hans efterlevande utgifva ersättning med ett bestämdt årligt belopp.» Utskottet ansåg det icke vara skäl att här mera detaljeradt angifva — och på grund af den korta tiden kunde utskottet ej heller hinna göra det — huru detta skulle tillgå. Men uti de detaljmärkningar, som utskottet framställt mot föreliggande förslag, torde utskottet hafva angifvit just den väg, på hvilken utskottet ansåg att sådan »skälig godtgörelse» borde lemnas.

(Forts.)

Vidare yttrade herr statsrådet, att civillag i detta fall icke bör förekomma. Skälet, hvarför utskottet ansett att denna fråga endast genom civillag kan ordnas, är det, att utskottet haft den uppfattningen, att när denna lag — eller denna »förordning», såsom Kongl. Maj:t kallar den — innebär en direkt beskattning på arbetsgifvarne, bör den äfven, för att ega tillbörlig giltighet, vara af civillags natur.

Utskottet har, såsom herrarne finna, utgått från den principen, att man bör så mycket som möjligt söka få denna fråga löst på *frivillighetens* väg, hvilken på senaste tiden blifvit med stort intresse beträdd — t. ex. genom försäkring i försäkringsbolagen eller på andra sätt, som redan nu af arbetsgifvare blifvit använda. Denna sak har tydligen visat sig vara en fråga för dagen, med hvilken arbetsgifvare rätt mycket sysselsätta sig. Herrarne hafva kanske hört, att flere arbetsgifvare de senare åren vid utdelningen af sina aktievinster afsatt högst beaktansvärda summor till sina arbetares fördel. Huru dessa summor skola användas, har i flera fall icke varit i detalj bestämdt. De hafva användts till sjukkassor, till pensioner eller till anordnandet af bostäder m. m. — allt ändamål, som visa att arbetsgifvarne mångenstädes äro fullt vakna för det behof, som här förefinnes, och antingen till följd af påtryckning utifrån eller på grund af en inneboende känsla hos dem sjelfva för arbetarens väl sökt ordna på bästa sätt för sina arbetare. Det föreföll därför utskottet vara det rättaste att utgå från denna princip: först bör försökas på *frivillighetens* grund; men om arbetsgifvare icke i detta fall sjelfvilligt göra hvad de böra, icke ställa sig detta kraf till efterrättelse, då, men ock först då kommer lagen och säger: det *skall* ske, det skall beredas ersättning åt arbetare, som äro arbetets offer, antingen det nu sker genom ömsesidig försäkring inom samma yrke eller på något annat sätt, som kan blifva bestämdt.

Att utskottet icke ansett sig närmare böra utveckla huru dessa grunder, som man kallat »sväfvande», skulle verka, det angifver utskottet skäl för i sista delen af betänkandet: nemligen den korta tiden. Men utskottet, som till största delen bestått af arbetsgifvare, har velat säga, att, ehuru högst betydliga utgifter derigenom skulle komma att åläggas arbetsgifvarne, det dock är både rätt och nödvändigt, att en lag i sådant syfte blir stiftad. Detta har utskottet ansett vara billigt och rättvist — dock under förutsättning att samtidigt sjukkassor blifva obligatoriskt anordnade, så att icke denna skyldighet, denna skatt må för arbetsgifvarne blifva större, än den rimligtvis bör vara.

Herr statsrådet gjorde också en jmförelse mellan de enskilda försäkringsbolagen och den ifrågasatta riksförsäkringsanstalten. I

den senare skulle inbetalas i premier 900,000, kronor och 41,000 kronor skulle åtgå till förvaltningskostnader. Ja, under den förut-sättningen att Kongl. Maj:ts förslag i alla dess delar bifalles, är det klart, att den proportionen är den rätta och att den i synnerhet vid en jämförelse med förhållandena vid de enskilda bolagen visar sig vara mycket fördelaktig. Men från utskottets synpunkt, som satts rätetiden lång — enligt utskottets förslag skulle endast de verkliga offren för arbetet försäkras på ett eller annat sätt — ställa sig naturligtvis dessa siffror mycket olika.

Om förslag till förordning angående försäkring för olycksfall i arbetet.
(Forts.)

Beträffande herr statsrådets yttrande om »Haft-Pflicht», vill jag endast nämna, att jag i detta afseende instämmer med motionärens utsago å sid. 15: »Kongl. Maj:ts proposition utgår från erkännandet af den genom olycksfall i arbetet skadades rätt till skadestånd».

Emellertid är det, såsom föregående talare anmärkt, icke skäl att så här i elfte timmen ingå i granskning af en sak, som Riksdagen haft så kort tid att pröfva och som på det hela taget ännu är för oss temligen ny. Jag vill därför icke närmare framdraga de skäl, som föranlett åtskilliga detaljanmärkningar från utskottets sida i ett och annat hänseende, utan skall endast be att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Sandwall*, *Arhusiander* och *Petersson* i Boestad.

Herr Gibson: Då yrkanden här blifvit framställda, att kammaren icke måtte godkänna den motivering, som här föreligger, ber jag få framhålla, att ett sådant beslut skulle innefatta ett alldeles opröfvadt underkännande af denna motivering. De båda talare, som yrkat på ett sådant icke godkännande af ifrågavarande motivering, hafva icke velat ingå i bedömande af huru vida något förslag skulle kunna byggas på dessa grunder. För min del skulle jag kunna förstå ett sådant afslag, i händelse dessa grunder hade blifvit satta i »klämnen». Men då de stå i motiveringen, kan jag icke rätt fatta det berättigade uti, att man — då några skäl för afslag af dessa grunder icke blifvit framlagda — helt lösligt skulle underkänna dessa grunder. Jag ber därför få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Derunder hade yrkats *dels* bifall till utskottets hemställan och *dels*, af herr Hederstierna, att kammaren utan att gilla utskottets motivering måtte godkänna det slut, hvartill utskottet kommit. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann propositionen på bifall till herr Hederstiernas yrkande vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, utan att gilla Andra särskilda utskottets motivering, godkänner det slut, hvartill utskottet kommit i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i nämnda punkt.

Omröstningen visade 112 ja mot 61 nej; och hade kammaren alltså fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

§ 2.

Härefter föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 72 och 73 riksdagsordningen.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att förevarande, inom Andra Kammaren af herr *A. V. Ljungman* afgifna motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Motionären, herr *Ljungman*, begärde ordet och yttrade: Då år 1886 en kongl. proposition förelåg till behandling angående ändring af bestämmelserna rörande utseendet af riksbankens styrelse, anfördes vid frågans behandling i konstitutionsutskottet bland annat mot bifall till denna kongl. proposition, att samtidigt borde en ändring rörande revisionen ega rum. Då i år Kongl. Maj:t framlade ny proposition om ändring af grundlagsbestämmelserna för riksbankens styrelse, ansåg jag lämpligt att inlemnade en motion om ändring äfven af 72 § riksdagsordningen, och anknöt jag mig dervid till det uttalande, som 1886 års statsrevisorer enhälligt afgifvit. De skäl, som dessa revisorer anförde för att antalet revisorer borde ökas och revisionsförrättningarna delas på tvenne skilda afdelningar, anser jag vara så talande, att de böra tillräckligt motivera den motion jag afgifvit.

Utskottet har emellertid icke tillstyrkt motionen. Men jag är öfvertygad om, att denna fråga framdeles under nästa riksdagsperiod skall återkomma och att den *då* äfven skall i denna kammare vinna ett starkare bifall, än nu torde vara utsigt till. Jag gör intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölles.

§ 3.

I ordningen förekom dernäst konstitutionsutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion om utseende af suppleanter för Andra Kammarens ledamöter och för elektorerna vid val af dessa riksdagsmän.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkten 2.

Med tillstyrkande af motionären, herr *P. Svenssons* i Brämhult, förslag i denna del, hemställde utskottet under förevarande punkt, att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Om utseende af suppleanter för elektorerna vid val till Andra Kammarerna.

Riksdagsordningen.

§ 16.

Nuvarande lydelse:	Föreslagen lydelse:
Valen förrättas — — — — —	Valen förrättas, — — — — —
tusen.	tusen.
I de valkretsar — — — — —	I de valkretsar — — — — —
eger.	eger.
	<i>Sedan elektorerna blifvit utsedda, företages val till ett lika antal suppleanter. Det röstetal suppleanterna vid valet erhållit, bestämmer ordningen för deras inträde.</i>
	<i>Inträffar för elektor sådant hinder, att han ej kan vid val till riksdagsman sig inställa, åligger det honom att derom ofördröjligen underrätta den efter röstetal närmast i ordning varande suppleant.</i>
Kommuner — — — — —	Kommuner — — — — —
eger.	eger.
I stad — — — — —	I stad — — — — —
ordförande.	ordförande.

§ 17.

Vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Vid dessa val — — — — —
— — — — — tillkommer.

Vid val af elektorerna och deras suppleanter, så ock vid riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst. Den, som dervid erhållit de flestas röster, vare lagligen vald, och skilje lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

Vid dessa val — — — — —
— — — — — tillkommer.

Om utseende
af supple-
anter för
elektorer vid
val till Andra
Kammaren.
(Forts.)

§ 18.

	Nuvarande lydelse:	Föreslagen lydelse:
	Konungens befallningshafvande	Konungens befallningshafvande
	kringsända.	kringsända.
	För kallelse — — — — —	För kallelse — — — — —
	stadgadt är.	stadgadt är.
	Der elektorsval hållet är, skall	Der elektorsval hållet är, skall
	ordföranden i kommunalstämma	ordföranden i kommunalstämma
	eller i magistrat, som valet för-	eller i magistrat, som valet för-
	rättat, åt den eller dem, som fått	rättat, åt den eller dem, som blif-
	elektorsbefattning sig uppdragen,	vit till elektorer eller suppleanter
	såsom fullmagt meddela till rig-	utsedde, såsom fullmagt meddela
	tigheten bestyrkt utdrag af val-	till riktigheten bestyrkt utdrag af
	protokollet.	valprotokollet.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ljungman: Med anledning af utskottets förslag skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att det synes mig innebära en liten oegentlighet i formelt afseende.

I det första af de nya moment, som utskottet föreslagit till hvilande, heter det: »Det röstetal, suppleanterna vid valet erhållit, bestämmer ordningen för deras inträde». Det synes mig, som om utskottet icke tänkt sig möjligheten af att flere suppleanter, som väljas samtidigt, kunde erhålla lika röstetal och att således lottnings skulle företagas för att bestämma ordningen dem emellan. Vid val eljest af suppleanter inom riksdagen har man att hålla sig till bestämmelserna i arbetsordningen, men någon sådan finnes icke, som kan gälla för val af elektorer till riksdagsmannaval. Hvad 17 § innehåller om lottnings afser nemligen enligt ordalydelsen blott bestämmandet af hvilken som blifvit »lagligen vald» bland flere, »som erhållit lika röstetal», men alls icke bestämmandet af *ordningen* mellan flere med lika röstetal utsedde suppleanter.

Denna oegentlighet synes mig vinna i styrka derigenom, att utskottet i andra momentet helt onödigt upptagit orden: »den efter röstetal», hvilka tre ord äro alldeles öfverflödiga.

Jag tror, att i det skick, som detta förslag nu föreligger, kan det icke antagas, utan yrkar jag därför afslag.

Herr Svensson i Brämhult: Då Första Kammaren afslagit motionen, så har den naturligtvis för denna riksdag förfallit.

Att utgången skulle blifva sådan i Första Kammaren, kunde man ju vänta, då frågan i sjelfva verket icke alls rör den kammaren, men med Andra Kammaren är det ett annat förhållande. Det inträffar icke så sällan, att elektorer uteblifva ifrån val, och då inga suppleanter finnas, så är det klart, att detta uteblifvande kan hafva inflytande på valets utgång. Jag skall emellertid icke längre upptaga kammarens tid utan ber att på de skäl, som i motionen anförts, få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Föredrogs och bifölls sammansatta stats-, banko- och lagutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

§ 5.

I lagutskottets utlåtande n:o 50, i anledning af väckt motion om ändring i 27 kap. 1 § byggningsbalken, hvilket utlåtande här efter föredrogs, hemställde utskottet:

att Riksdagen ville, med bifall till herr O. Ericksons i Bjersby ifrågavarande motion, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana stadganden angående ekonomisk besigtning å kronojord, att dylik besigtning icke må anställas oftare än hvar femte år, der icke särskilda förhållanden påkalla undantagsbestämmelser.

I fråga härom anförde

Herr Amnéus: Utskottet säger, att dess förslag icke afser kronojord med åborätt, och det på den grund, att »ekonomiska besigtningar ega, såsom bekant, sedan lång tid tillbaka icke rum å kronojord, som med stadgad åborätt innehafves». Jag tror, att här möjligen föreligger något misstag. Åtminstone förrättades så sent som år 1881, då jag lemnade min plats som landskamrerare i Norrbottens län, besigtningar å all kronojord inom länet under stadgad åborätt, både nybyggen och vanliga s. k. rena kronohemman. Skall därför den föreslagna skrifvelsen aflåtas, så bör den verkligen också afse kronojord under stadgad åborätt. Att nybyggen icke skola inberäknas, har utskottet sjelf ifrågasatt.

Emellertid är utskottets hemställan så affattad, att anmärkningen icke behöfver leda till ändring deri, och jag skall därför icke framställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Skedde föredragning af bevillningsutskottets memorial n:o 13, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 11:e och 12:e punkterna af bevillningsutskottets betänkande n:o 7 angående tullbevillningen.

Punkten 1.

Lades till handlingarne.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 7.

Föredrogs och bifölls lagutskottets memorial n:o 51, i anledning af *dels* återremiss i åtskilliga afseenden af utskottets utlåtande n:o 44 öfver ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen och till lag angående ändring i vissa delar af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881 än äfven väckta motioner om ändring i strafflagen, *dels ock* kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande särskilda delar af samma utlåtande.

§ 8.

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum. Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 52, i anledning af väckt motion om ändring af 6 § i förordningen angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum den 21 december 1857 m. m.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att Riksdagen ville, med anledning af herr G. Anderssons förevarande, inom Första Kammaren väckta motion, n:o 33, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke någon inskränkning kunde finnas lämplig i nu gällande stadganden om rätt för den, som undergår fängelsestraff, att sjelf förskaffa sig tjenligt arbete.

Reservationer mot denna utskottets hemställan hade anmälts

af herr *A. Lilienberg*, som ansett att utskottet bort hemställa, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt af herrar *G. Andersson* och *A. Göransson*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Lilienberg*: Som kammaren torde finna, har jag reserverat mig mot detta utskottets betänkande och hemställt, att herr Anderssons motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Som bekant hafva vi i vårt straffsystem två slags frihetsstraff, nemligen straffarbete och fängelse. Skilnaden mellan dessa båda straff består *väsentligen* deri, att den, som dömts till det förra, är *tvungen* att arbeta och att förrätta det arbete, som fängelsedirektören förelägger honom, då deremot den, som dömts till fängelse, icke

behöfver arbeta, om han icke vill, och vill han arbeta, så är han berättigad att få verkställa det arbete, som han sjelf kan förskaffa sig.

Nu säger herr Andersson, att det inträffat, att tidningsutgifvare, som undergått fängelsestraff för brott mot tryckfrihetsförordningen, under fängelsetiden skrivit uppsatser af beskaffenhet att åtal för dessa uppsatser kunnat anställas. För att råda bot på detta föreslår herr Andersson en väsentlig ändring i straffets karakter, sålunda nemligen, att den väsentliga skilnaden mellan fängelse och straffarbete skulle upphöra.

Enligt herr Anderssons förslag skulle en person, som är dömd till fängelse, icke få verkställa det arbete, som han sjelf kunde förskaffa sig, utan endast det, som fängelsedirektören förelade honom. Han skulle hafva att välja mellan sysslolöshet eller att verkställa det arbete fängelsedirektören kunde förelägga honom. En fattig skomakare eller skraddare t. ex., som blifvit dömd till några månaders fängelse, skulle således icke få fortsätta att i fängelset tillverka sådana effekter, som äro föremål för hans yrke, utan det blefve honom må hända förbjudet.

Lagutskottet har understött detta motionärens förslag; dock synes lagutskottet icke vilja gå så långt som motionären, ty lagutskottet tyckes anse, att man särskildt skulle göra en förändring med hänsyn till tidningsutgifvare och literatörer. Men att göra en sådan olikhet mellan särskilda slag af fångar, kan väl icke vara rimligt.

Jag anser, att en sådan förändring, som motionären föreslagit, ingalunda är lämplig, och allra minst är det lämpligt att göra en sådan begränsning, som lagutskottet tyckes hafva antydt i sin motivering. Jag yrkar därför afslag på så väl utskottets förslag som herr Andersson motion.

Herr Göransson: Då jag antecknat mig såsom reservant, ber jag att få yttra några ord. Jag får då tillkännagifva, att jag icke reserverat mig mot den föreslagna skrivelsen, utan att min reservation gäller motionärens förslag i förra delen af motionen. Jag har nemligen ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen äfven i den delen, der motionären yrkar att ur kongl. förordningen den 21 december 1857, angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum, orden: »vill och kan han förskaffa sig bättre underhåll eller större bekvämlighet, än i fängelset allmänligen bestås; vare det tillåtet, så vidt ordningen eller säkerheten inom fängelset derigenom ej störes», måtte ur den kongl. förordningen uteslutas.

Detta fann utskottet icke skäl att tillstyrka under åberopande såsom stöd för sin åsigt i detta hänseende, att den kost och de bekvämligheter, som, med fängelseväsendets nuvarande anordning i vårt land, inom fängelset bestås, äro sådana, att de för den omedelade fången icke medföra någon förändring i hans vanliga lefnadsvilkor, då han vistas på fri fot; men för en bemedlad fånge, hvilken vant sig vid bättre kost och större bekvämligheter, skulle nödvändigheten att afstå från dessa ofta medföra ett väsentligen ökad strafflidande, som säkerligen, såsom erfarenheten visat i fråga om straff-

*Om ändring
i gällande
förordning
angående
straffarbets
och fängelse-
straffs verk-
ställande
i enrum.*
(Forts.)

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

arbete, ej sällan skulle utöfva en högst skadlig inverkan på den straffades helsotillstånd.

Af dessa skäl ansåg sig utskottet icke kunna bifalla motionärens förslag i denna del.

Jag kan icke gilla en sådan åsigt, ty jag hade trott, att det vore lagstiftningens mening, att fängelsestraffet skulle vara lika för alla, skulle drabba alla lika, den rike så väl som den fattige. Men när ett sådant stadgande finnes, blir detta icke förhållandet. Den, som har tillgångar, kan således skaffa sig bekvämligheter, bättre föda, bättre beklädnad m. m. i fängelset, oaktadt hans brott är lika med den fattige fångens, som icke är i tillfälle att skaffa sig dessa fördelar. Om det nu har varit lagstiftarens mening, att denna olikhet mellan de bättre lottade och de fattige skulle följa dem äfven inom fängelsets murar, så vågar jag påstå, att det icke är den allmänna opinionens.

Utskottet har äfven framhållit ett annat skäl, då utskottet säger:

»Hvad först angår motionärens förslag om borttagande af den fängelsefånge tillkommande rätt att, der han så vill och kan, förskaffa sig bättre kost eller större bekvämlighet, än i fängelset allmänneligen består, må i främsta rummet erinras, att, så länge lagstiftningen upptager två skilda arter af frihetsstraff, man också måste tillse, att en verklig skilnad emellan upprätthålles.»

Detta är nu sagdt med afseende på straffarbetets förhållande till fängelsestraffet, att det skulle vara en bestämd skilnad mellan dessa straff, men det blir ju i detta fall ingen skilnad emellan fängelsestraff och straffarbete för den, som icke kan skaffa sig de tillåtna bekvämligheterna, och då förfaller detta af utskottet anförda skäl.

Dessutom är stadgadt i förordningen den 16 maj 1884 i sammanhang med upphäfvande af fängelsestraff vid vatten och bröd, att fånge, som skall undergå fängelsestraff, hvartill ådömda böter förvandlats, ej må förskaffa sig eller mottaga underhåll eller bekvämlighet utöfver hvad honom vid straffinrättningen består, samt att han är skyldig verkställa tjenligt arbete, hvarpå tillgång kan finnas.

Således är den, som skall åtjena ådömda böter, icke berättigad att åtnjuta bättre underhåll eller bekvämlighet, men deremot en annan fånge, som begått ett gröfre brott, ty vi veta att gröfre brott icke kunna försonas med böter, han har tillfälle att åtnjuta dessa förmåner. Detta kan jag för min del icke anse annat än som en oegentlighet. För öfrigt kan jag icke heller gilla hvad utskottet framhållit om att en person, som vant sig vid högre lefnadsvanor, bör få bibehålla dessa vanor äfven i fängelset. Jag har tänkt mig begreppet likhet inför lag, d. v. s. att den ene skall straffas i samma grad som den andre, och är det så, som utskottet säger, att kosten i fängelset är fullt tillräcklig för den obemedlade fången, är den det då icke också för den bemedlade eller rike fången.

När nu Första Kammaren afslagit utskottets förslag, skall jag icke göra något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag har velat uttala dessa mina åsikter, på grund af hvilka jag antecknat mig som reservant.

Herr Hedin: Herr talman! Om kammarens herrar ledamöter behagade jemföra lagutskottets utlåtande n:o 52 och samma utskotts utlåtande n:o 53 med hvarandra, så skall det befinnas, att dessa utlåtanden med hvarandra hafva den likheten, att utskottet i båda uttalar sig för behöfligheten af en förändring i allmän lag och hemställer om en skrifvelse till Kongl. Maj:t för sådant ändamål, men att deremot mellan dessa utlåtanden förekommer den högst anmärkningsvärda skilnaden, att, medan utskottet i n:o 53 hemställer, att Riksdagen af Kongl. Maj:t skulle begära ett förslag till en lagförändring, utskottet deremot i n:o 52 icke låtsar om något sådant.

Denna skiljaktighet mellan dessa båda hemställanden måste väl vara afsigtlig: det skulle i sjelfva verket vara en förolämpning mot lagutskottets majoritet att antaga, att denna skiljaktighet finge tillskrifvas slump eller slarf.

Utskottets utlåtande n:o 52 synes mig sålunda innehålla en temligen påtaglig ehuru i en något beslöjad form framställd uppmaning till Kongl. Maj:t att på egen hand vidtaga förändring i en lag, som är underkastad Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda lagstiftning; och detta utgör för mig, oberoende af anförda sakliga skäl, en tillräcklig anledning att yrka afslag på utskottets förslag.

Herr Gumælius: Det har mer än en gång varit ifrågasatt vid riksdagen att omarbete tryckfrihetsförordningen, och man har bland andra ändringar i denna grundlag föreslagit, att det icke skulle vara tillåtet för en tidningsutgifvare att i fängelset fortfara med utgifvandet af tidningen; men denna förändring har icke blifvit genomförd på grundlagsenlig väg.

Här är nu fråga om att genomföra någonting liknande på en väg, hvilken, så vidt jag förstår, icke är förenlig med grundlagens innehåll och syfte.

Det är fortfarande tillåtet för den, som är ansvarig redaktör för en tidning, att ansvara för innehållet af densamma, men man skulle nu genom denna lag få en bestämmelse, att han icke hade rättighet att taga befattning med denna tidning, som fortfarande utkommer och för hvars innehåll han skall fortfarande ansvara. Lagutskottet har här direkt eller indirekt kringgått grundlagsbudet och gifvit ett uttalande till förmån för ansvaringsystemet, och det tror jag dock, att åtminstone åtskillige af lagutskottets medlemmar alls icke skulle önska att främja. Det måste vara att skriva på brädskan vid denna riksdag, kanske också på fördomar och ovilja mot det fria ordet hos några af dem, hvilka haft att göra med saken, som vållat att de i en hastig vändning icke kommit att se sakförhållandena i sitt rätta sammanhang, ty annars kan jag icke förstå, huru förevarande betänkande kunnat komma fram i detta skick.

Saken rör ju nu egentligen tidningsutgifvare, men dessa kunna vara af olika slag. Somliga äro helt enkelt s. k. ansvaringar, som kanske icke ens förstå hvad som skrives i tidningen och icke alls taga befattning dermed — personer, som hafva ersättning för de dagar, de sitta i fängelse och fortfarande »ansvara» för tidningen, hvilken skötes lika bra utom fängelset af sin vanliga redaktion. Ja,

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.
(Forts.)

dessas ansvaringar drabbas icke af den bestämmelse, som man här vill införa; men deremot finnes det andra tidningsmän, som äro på en gång utgifvare och verkliga redaktörer, kanske ende redaktörer, ty många tidningar hafva blott *en* redaktör. Han skulle härigenom drabbas mycket hårdt och kunde lätt afbändas den tidning, på hvilken han och hans familj lefva; ty förbjudes han att taga befattning dermed, så skulle detta verka värre, än då man, t. ex. i Ryssland, förbjuder en tidningsutgifvare att på vissa veckor eller månader sälja sin tidning på gatorna. Det kan varda den tidningens ruin, och här i Sverige skulle det blifva mycket svårare, om man förbjöde den ende redaktören att under fängelsetid taga befattning med sin tidning. Han kunde kanske få någon till hjälp med klipping af notiser och mindre viktiga saker i tidningen, men om det behöfdes en uppsats af större vikt, som hans tillfällige hjälpare ej vore duglig att skriva, skulle utgifvaren icke få lemna den så länge han sitter i fängelset, under det att andre, icke politiska fångar, få förrätta det arbete, som för dem är lämpligt. Han får icke hålla sin näring uppe och han får således utom det straff, som drabbar annan medborgare, jemväl det, att han kanske blir fullkomligt ruinerad. Jag skall tillåta mig anförä ett exempel, och jag anser mig kunna nämna ett namn, så mycket hellre som mannen är död, men han har arbetat så nära vår tid, att de fleste här torde känna honom och hans verksamhet. Han hette Edvard Nachman och utgaf här en handelstidning. Han var ensam redaktör för sin tidning och, såsom jag tror, en strängt sanningsälskande man, men när han inom affärsverlden fann något, som han inte tyckte var bra, då skref han mycket skarpt och oförsigtigt, och hans oförsigtighet förde honom mer än en gång i fängelse. Hade vi då haft den nu föreslagna lagen, så hade hans tidning måst upphöra, och det tror jag att till och med många af hans motståndare skulle hafva ansett vara en förlust. Sådau var den mannens princip, att han icke ens, medan han satt i fängelse, ville öfverlemna tidningens redaktion åt någon annan, ty han ansåg det icke rätt.

Jag mins ett annat exempel från södra Sverige. Det var en man, som åtnjöt allmän aktning, men ej hade råd afföna redaktionsbiträde; han yttrade sig oförsigtigt om ett trätlystet fruntimmer, som kört ut sin man på gatan och misshandlat honom. Saken kom inför rätta, då emot mannens bestridande en advokat fått den om hand. Tidningsutgifvaren blef dömd till fängelse, emedan han kallat henne ett »hår af hin», men under det han satt der, kom hon in i samma fängelse, därför att hon fått domstols utslag på, att hon var hvad han kallat henne! Jag tror, att på det stora hela den allmänna opinionen höll med honom och ansåg hans brottslighet ringa; ty han hade visserligen använt ett opassande uttryck, men det var dock någorlunda sakenligt. Hade han då förbjudits att taga befattning med sin tidning, så hade han varit ruinerad med hela sin familj.

Det kan väl dock icke vara meningen att lägga på den, som handskas litet för fritt med det fria ordet, ett extra straff, som kan förstöra hela hans framtid, och detta ännu mindre, då, så vidt jag förstår, detta förslag står i bestämd strid med gällande grundlag.

Vill man ändra denna grundlag, då må man i grundlagsenlig ordning väcka förslag, att ifrågavarande paragraf i tryckfrihetsförordningen må ändras derhän, att den som dömes till fängelse för tryckfrihetsbrott icke må hafva rättighet att under fängelsetiden vara ansvarig utgifvare af tidning. Konseqvenserna af en sådan framställning höra icke till denna fråga, såsom hon nu föreligger, och jag behöfver icke sysselsätta mig dermed. Men i det längsta vill jag hoppas, att denna kammare icke skall vara med om att besluta, det Riksdagen skall genom en höflig skrivelse uppmana Kongl. Maj:t göra något, som bland annat är stridande mot grundlagens innehåll och anda.

Om ändring i gällande förordning angående straffarbets och fängelsestraffs verkställande i enrum.
(Forts.)

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har begärt ordet för att lemna en liten upplysning om sakförhållanden, som jag fått kännedom om såsom statsrevisor. Det hände sig en gång, att vi besökte åtskilliga fängelser i landsorten, och i ett fängelse fingo vi se en fånge, som hade förbrutit sig mot tryckfrihetsförordningen och som der aftjenade sitt straff. Han hade nyss aflemnat en uppsats, som han skrivit i och för samma sak, för hvilken han satt fängslad, och vi läste en och annan sida, och det var det mest stygga, som man kan tänka sig. Då frågar jag: är detta rim och reson, att personer skola få hålla på att fortsätta med det brott, hvarför de sitta inne? Detta kan jag icke finna rätt och billigt, men är det så, att det förslag, som framkommit, af konstitutionella grunder icke kan antagas, så vill jag uttrycka den åsigten, att man ju förr desto hellre må få ett lagstadgande i detta hänseende.

Vice ordföranden i lagutskottet, har såsom skäl för afslag, framhållit, att om man förmenar dessa personer att fortsätta med sitt yrke, medan de äro underkastade frihetsstraff, så skulle icke heller skraddare och skomakare få försätta med sitt. Ja, men så långt skola vi väl icke komma, att man sätter in skraddare och skomakare för att de sy byxor och skor illa.

Jag kan icke finna annat än att vi behöfva en lag i detta afseende och därför ber jag få yrka bifall till utskottets förslag, för så vidt det icke befinnes oantagligt i konstitutionellt hänseende.

Herr Sven Nilsson: För min del kan jag icke finna annat än att föreliggande skrivelseförslag är alldeles onödigt. Alla de olägenheter, som här framhållits och af den siste talaren påpekats, kunna alldeles bestämdt motverkas genom nu gällande lag. Jag vill erinra om hvad också utskottet upplyser om på sidan 11, att beträffande fånge, som undergår fängelsestraff, stadgas i § 6 af 1847 års förordning att han »är berättigad att med *tjenligt* arbete sig sysselsätta, om han själf sådant sig förskaffar, hvarvid dock fängelsets styresman eger tillse, att denna rätt ej till brottsliga företag missbrukas», och i tredje punkten af samma §, att han »ej må, utan lof af fängelsets styresman, emottaga eller afsända bref, dock att der brefvet rör enskilda angelägenheter, sådant lof ej vägras må, så framt brefvet ej finnes innehålla något, hvaraf ordningen eller säkerheten inom fängelset, kan äfventyras». Det kan väl icke finnas några tyd-

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.
(Forts.)

ligare bestämmelser än dessa, ty det beror ju helt och hållet på fängelsedirektören att se till, att icke sådana brottsliga skrifter, som den siste talaren omnämnde, få skickas ut från fängelset. Kongl. Maj:t har således blott att tillhålla vederbörande att vaka öfver att gällande författningar efterlefvas, och om man nu skrifer till Kongl. Maj:t så blir detta ett misstroendevotum mot fängelsedirektörerna, att de skulle hafva tillåtit att lagen fått öfverskridas. Det skulle, enligt min uppfattning, vara synnerligen grymt, om de, som äro underkastade ett sådant fängelsestraff, icke skulle få sköta det arbete, som de sjelfva kunna förskaffa sig inom fängelset, när det begränsas så, att det icke får användas för brottsliga afsigter.

Af dessa skäl yrkar jag afslag å lagutskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Vahlin, Broström, Callander, Bromée* och *Eriksson* i Elgered.

Herr Petersson i Hamra yttrade: I motsats mot den föregående talaren, som ville öfverflytta ansvaret för den sak, som här afhandlas, på fängelsedirektörerna, tror jag det vore lämpligt, om Riksdagen toge en del af det ansvaret på sig.

Herr Petersson i Runtorp har nyss omtalat, hvad han erfarit under sina resor som statsrevisor, och detta är tillräckligt talaude skäl i och för sig, förutom alla andra, som anförts af motionären och utskottet, att bifalla hvad som nu föreslås.

Jag tror nemligen att tiden är inne att tillse att icke den s. k. tredje statsmagten — ja, det är icke den press, som för sanningens och rättens talan utan den som sprider förtalet och rifver ner samhället, som jag fruktar för — blir så mächtig, att den växer både första och andra statsmagten öfver hufvudet. Emedan jag anser, att faran härutinnan är stor, yrkar jag bifall tilj utskottets förslag.

Herr Redelius: För min del har jag ju redan på sätt och vis indirekt tillkännagifvit min ståndpunkt i denna fråga, då jag icke reserverat mig mot lagutskottets betänkande utan tillhör utskottets majoritet, som tillstyrkt ifrågavarande skrifvelse. Jag har gjort det därför att jag anser, att detta kan lagligen ske. Detta är det formella skälet och det andra är, att jag ock anser, att något behöfver åtgöras.

Beträffande det första skälet, att detta kan lagligen ske, så är det rigtadt mot de talare som påstått, att lagutskottet öfverskridit sin befogenhet, då det kommit fram med detta betänkande. Det har talats om tryckfrihetsförordningen, men det är här icke fråga om den. Jag vet icke, att lagutskottet på något sätt talat om tryckfrihetsförordningen eller någon annan grundlag, ty det är här blott fråga om en ändring i 1857 års förordning. Det föreligger ju motion derom och den omständigheten att utskottet icke tillstyrkt motionen i dess helhet utgör väl icke hinder för utskottet att bifalla den till någon del, i något mindre omfång än motionären önskat.

Hvad sjelfva saken angår, så är här icke fråga om hvarken den ene eller andre utanför fängelset, ej heller om någon gjort sig skyldig till fängelsestraff, ty det är förutsättningen att han blifvit anklagad, förvunnen och dömd. Utan frågan är endast huru fången skall hafva

det *der*. Är det då i sin ordning att om någon är i fängelse för brott, han skall kunna få fortsätta det *der*? Det kan icke vara i sin ordning och därför bör man vidtaga ändring. Det synes mig som, då utskottet velat göra något, utskottet gjort det minsta utskottet kunnat göra eller hemställt om skrifvelse till Kongl. Maj:t med framställning om skrifvelse till Kongl. Maj:t kunde göras i fänges rätt att välja arbete. Denna skrifvelse till Kongl. Maj:t kunde föranleda skrifvelse från Kongl. Maj:t till fängelseföreståndarne, som ju hafva att välja arbete åt fångarne eller se till hvad de göra. Detta vore ju i öfverensstämmelse med föreskrifterne i 6:te paragrafen, som Sven Nilsson läste upp. På grund häraf tror jag att man med skäl kan önska framgång åt förslaget och jag yrkar bifall dertill.

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.
(Forts.)

Herr Rydin: Jag har varit af samma åsigt som herr Sven Nilsson med afseende å tolkningen af det utaf honom åberopade reglemente. Jag har ansett det icke vara möjligt att under rättigheten för fånge att sysselsätta sig med »tjenligt arbete» kunde komma något slags arbete, som sträcker sig utom fängelsets murar och tillhör offentligheten. Icke kan det exempelvis tillåtas en grosshandlande att hafva kontor i fängelset, icke en skräddare att der hafva verkstad och gällare, icke en kopparslagare att der hafva kopparslageri och idka dylik verksamhet. Derför har författningen ju äfven riktigt sagt »tjenligt arbete». I följd häraf är gifvet att fängelsearbetet måste vara inskränkt inom vissa dimensioner och dessa har ju för närvarande fängvårdsstyrelsen rätt att bestämma. Fängvårdsstyrelsen har med andra ord rätt att bestämma hvad som skall anses såsom tjenlig sysselsättning, med besvärsmått hos Kongl. Maj:t om arbetet kan anses tjenligt. På grund häraf anser jag för min del att, om vi nu begagna det exempel herr Gunælius urgerade, nemligen att en person blifvit tilltalad och dömd för tryckfrihetsbrott, ligger det i sakens natur att han icke bör af fängvården tillåtas att från fängelset redigera en tidning. Detta kan nemligen icke vara tjenligt arbete. I den paragraf herr Sven Nilsson riktigt åberopade och citerade heter det: »ej heller må han, utan lof af fängelsets styresman, emottaga eller afsända bref, dock att der brefvet rörer enskilda angelägenheter sådant lof ej vägras må, så framt ej brefvet finnes innehålla något, hvaraf ordningen eller säkerheten inom fängelset kan äfventyras». Fånge kan således icke utlemna ett enda bref, som icke föreståndaren granskat och denna har rätt att inhibera brefvet, om han finner det vara af brottslig beskaffenhet. Med de stadganden, som nu finnas, ligger det således på fängelseföreståndaren att censurera allt hvad en tidningsutgifvare, som undergår fängelsestraff, skrifver. Är detta rimligt? Ligger det icke i sakens natur att en person, som blifvit tilltalad och fäld såsom utgifvare af en tidning, han kan icke under fängelsetiden utgifva denna tidning? Han måste derunder betraktas som vorehan i likadana ställning, som om han vore i Amerika eller intagen på sjukhus eller hospital. Han kan icke anses såsom faktiskt iståndsatt att under eget ansvar utgifva en tidning. Tryckfrihetsförordningen har intet stadgande, som kunde gifva anledning att antaga det fånge skall kunna anses ega erforderlig behörighet dertill. I sjelfva be-

Om ändring i gällande förordning angående straffarbets- och fängelsestraffs verkställande i enrum.

greppet fånge ligger inskränkning i alla medborgerliga friheter, således äfven i tryckfriheten och rätten att utgiiva tryckta skrifter. Nu hafva vi emellertid ett prejudikat af Kongl. Maj:t af den beskafteheten, att man deraf dragit den slutsatsen att en tidningsutgivare har rätt att från fängelset redigera sin tidning. Prejudikatet gäller en särskild person, just den man, hvilkens namn herr Gumælius nämnde. Han skref från fängelset och fängelsedirektören censurerade. Jag träffade vid ett tillfälle denne fängelsedirektör och frågade honom, huru han kunnat utöfva censur. Jo, svarade han, det var en så hygglig karl, att han ej ville förorsaka något krängel eller svårighet för min censur. På det sättet gick det till. Man kan väl fråga om sådant är rimligt, om det ens är möjligt, att en fängelsedirektör skall få sin tid upptagen med granskning af tidningsartiklar? Är han den rätte mannen för att granska sådana och afgöra, hvad som är brottsligt? Är det öfverensstämmande med allmän lag? Kan det stå i strid med tryckfrihetsförordningen att fången icke får utöfva sådan verksamhet, att han dermed kan tillfoga allmänheten skada?

Då emellertid sådant händt och kanske är vedertaget bruk, anser jag för min del att bestämmelser erfordras för bättre ordnande af arbetet i fångelser, och jag har intet emot lagutskottets förslag, ehuru jag icke anser det tillfyllestgörande, men det medför dock det gagn att frågan bragts på tal och därför yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Då jag icke inom utskottet reserverat mig mot föreliggande betänkande, så ber jag att få tillkännagifva att detta hufvudsakligen är beroende på förbiseende vid justeringen. Ty i utskottet talade och röstade jag i likhet med utskottets vice ordförande. Jag har nemligen ansett det vara onödigt att stifta sådan lag, då det i reglementet för fångelserna heter att »fånge, som ej till arbete dömd är, vare berättigad att med tjenligt arbete sig sysselsätta, om han sjelf sådant sig förskaffar; egande dock fångelssets styresman tillse att denna rätt ej till brottsliga företag missbrukas.» I detta stadgande ligger säkerhet för att han icke får skieka ut hvad som kan vara brottsligt. Den artikel t. ex. som Nils Petersson i Runtorp såg i det fångelse han besökte var nog icke så farlig, ty då hade den nog icke fått skiekas ut.

Det är att bemärka att det är stor skilnad mellan fångelsestraff och straffarbete. Det är ju icke meningen att beröfva fångelsefången den rätt han hittills varit i besittning af, eller att skaffa sig arbete och dermed försörja sig och sin familj; när det gäller en person, som undergår straffarbete, får ju sådant deremot alls icke komma i fråga.

Då jag icke anser skrivelsen nödig eller lämplig yrkar jag afslag å utskottets förslag.

Herr Bexell: Jag vill blott hålla mig till skrivelseförslaget. Jag tycker, att det är både ömkligt och löjligt, att utskottet intet vet, men tycker att Kongl. Maj:t kan veta allt. Det förefaller mig som om utskottet ville sätta Kongl. Maj:t på mellanhand mellan sig och tidningsskrifvarne. Jag tror, att det ligger något under det der. Jag kan med godt samvete yrka afslag.

Herr vice talmannen L. O. Larsson: För min del yrkar jag bifall till utskottets förslag. Jag tycker att såsom föregående talare påpekade det förhållande, som nu råder, är olidligt.

Det betonades starkt af en talare på skånebänken, att det skulle vara ett stort misstroendevotum mot fängelsedirektörerna att bifalla utskottets skrivelseförslag, men har då herr S. Nilsson större förtroende till rikets fängelsedirektörer än till Kongl. Maj:t, då han är så rädd för att skriva till Kongl. Maj:t, under det att han nu anser allt vara så väl beställt, då saken hvilat i dessa direktörers händer? Det lär väl icke vara så, och ej heller lär det väl vara riktigt att fängelsedirektörerna skola utöfva censur inom fängelset, hvaraf de för resten icke äro mäktiga. Det måste nog ordnas på annat och bättre sätt än att fängelsedirektörerna skola döma i dessa ömtåliga saker.

Det förefaller mig, och det lär väl vara så, om jag förstår lagen rätt, att när två tidningsutgivare blifva dömda för tryckfrihetsbrott och den ena blir dömd till böter och den andre för större förseelse till fängelse, samt den som blifvit dömd till böter icke kan betala dem, utan straffet förvandlas till fängelse, den till fängelse dömde enligt 1884 års kongl. förordning icke får göra sådant arbete som den, hvilken dömts för svårare brott. Således om det i fängelset samtidigt finnas två tidningsutgivare, den ene dömd för svårare brott till fängelse, och den andre för lindrigare brott till böter, hvilka på grund af bristande tillgång förvandlats till fängelse, så får den förre större förmåner än den sistnämnde. Detta kan ju icke vara rimligt.

Det har nämnts, att personer från fängelset redigerat tidningar och det har frambällits, hvilken olycka för landet det varit om Nachman icke fått göra det. Jag vet icke hvilken olycka, som kunnat inträffa. Nachman rymde sedermera och tidningen upphörde och icke har jag sett någon olycka deraf uppstå eller att samhället lidit på ringaste sätt af tidningens upphörande. I min hemort, och hvarhelst jag varit och denna sak kommit på tal, har jag alltid hört det väcka ett obehagligt uppseende att personer, som blifvit dömda för brott, sättas i tillfälle att i fängelset fortsätta detsamma, men icke nog härmed, utan staten har liksom tagit utgifvandet på eget ansvar, då fängelsedirektörerna skola öfva censur, något som de icke kunna göra. Man har genom censureringen på deras skrifter satt en stämpel att de redan äro pröfvade af en statens tjänsteman. Jag vet icke riktigt om man lagligen skulle kunna döma fängelsedirektören, därför att han icke sett till att han icke fortsatt med sitt brottsliga skriferi.

Ja, det är nog så att pressen skall upplysa allmänheten, men jag tror icke att svenska folket ännu kommit derhän, att det vill hafva sin upplysning från fängelserna, utan nöjer sig nog med sådan från de på fri fot varande. Från fängelserna behöfver man icke upplysningar till allmänheten.

• Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Gumælius: Ett par talare hafva här, i harmoni med lagutskottets förslag, talat om, att det icke vore lämpligt, att tidnings-

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.
(Forts.)

Om ändring i gällande förordning angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum. (Forts.)

utgifvare skulle sitta i fängelse och der kunna fortsätta brottet. Hvilket brott? Det brott, för hvilket utgifvaren är dömd, d. v. s. en uppsats, måhända den enda under en 10- eller 20-årig bana, för hvilken han blifvit fäld? Nej, det kan väl icke vara *det* brottet, som han der skulle fortsätta. Är det då tidningsskrifveri eller annat författarskap? Men detta måtte väl icke vara ett brott i och för sig? Eller vilja verkligen herr vice talmannen eller den lärde talaren från Upsala påstå, att den, som en gång blifvit förvunnen till tryckfrihetsbrott, må i och med det samma för hela sin framtida verksamhet anses såsom en brottsling? Bör riksdagen sålunda slå in på en bana, analog med den, som en del borgmästare i småstäder — och kanske äfven kronofogdar — beträdt, då de förbjuda personer, som antingen på samma eller annan plats hållit ett föredrag, hvilket dömts eller åtalats såsom förgripligt, att uppträda med föredrag i hvilket ämne som helst? Det är dock mera sannolikt, att dennes föredrag kunna blifva färgade någorlunda lika med det, som var brottsligt, än det är sannolikt, att en person, som skrifvit något, för hvilket han blifvit åtalad och dömd fortfarande kommer att göra något dylikt. Det är tvärt om mera sannolikt, att denne sistnämnde åtminstone under den tid, han sitter i fängelse, tager sig bättre till vara förut, så att det, som han der skrifver, icke blir brottsligt. Och att presumera brottslighet för hela hans framtida verksamhet, därför att han en gång blifvit beträdd med något, som jury förklarar brottsligt, det tycker jag borde vara väl starkt äfven för sådana mestare i logiken, som de båda nämnde talarne.

Den ärade talaren på upsalabänken, som i alla grundlagsfrågor är vår förnämsta auktoritet här i kammaren näst efter herr talmannen och vice talmannen, som naturligtvis hafva försteg, behagade taga upp den af mig gjorda invändningen, att förslaget om skrifvelse från riksdagen till Kongl. Maj:t skulle komma i kollision med grundlagens innehåll och anda. Han förklarade dervid kategoriskt, såsom en professor i ämnet kan tilltro sig förklara, att den, som sitter i fängelse, icke kan anses behörig att utgifva en tidning, såsom jag tror orden föllo sig. Faktiskt är emellertid, att vi hafva tiotal, kanske hundratal exempel på, att personer, som suttit i fängelse i Sverige — och äfven för närvarande tror jag, att något dylikt fall förekommer — fortfarande under fängelsetiden varit ansvarige utgifvare för sina tidningar. Så är praxis. Då den ärade talaren likväl sade, att den, som sitter i fängelse, icke är behörig att utgifva en tidning, skulle jag endast vilja till *honom* ställa det spörsmålet: enligt hvilken paragraf i grundlagen? Hvar står en sådan bestämmelse?

Herr Edelstam: För min del har jag icke något emot, att bestämmelser blifva vidtagna i afseende på fångars verksamhet i straff-fängelse, men jag kan dock icke biträda det förslag, som nu är framlagdt. Enligt mitt förmenande är nemligen den af herr Hedin i afseende på dettas form framställda anmärkningen ganska befogad. De förordningar, som äro gällande angående verkställigheten af fängelsestraff, nemligen förordningarna af den 21 december 1857 och af den 16 maj 1884, äro nemligen utfärdade af Kongl. Maj:t gemen-

samt med, den förra — riksens ständer och — den senare — riksdagen. För min del kan jag då icke finna riktigt lämpligt, att Riksdagen skulle gå in till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t skulle utfärda vissa bestämmelser, utan att Riksdagen skulle få tillfälle att pröfva, huru vida den anser dessa bestämmelser lämpliga eller icke. På grund af denna formella betänklighet yrkar jag å utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Jag har af herr vice talmannen fått den förebråelsen, att jag i mitt yttrande skulle hafva visat mig hysa större förtroende till fängelsedirektörerna än till Kongl. Maj:t. Jag förstår icke hur han kunnat komma till en sådan slutsats. För min del huser jag det förtroendet till regeringen, att jag tror, att hon kan hålla ordning på sådana tjenstemän, äfven styresmännen för våra fängelser, som icke vilja fullgöra sin skyldighet. Men det förtroendet tyckes icke herr Liss Olof Larsson hafva till henne. Det är just derfor, att jag har ett sådant förtroende till regeringen, som nu anser hela detta förslag öfverflödigt.

Jag instämmer med herr vice talmannen deri, att det kan hafva händt, att skrifter, som blifvit utgifna från fängelser, kunna hafva väckt obehagligt uppseende. Men detta är dock, såsom jag förut sagt, något, som fängelsedirektörerna kunna förekomma, om de äro på sin vakt. Och göra de icke detta, så lär väl Kongl. Maj:t icke underlåta att tillhålla dem att göra sin pligt.

På de skäl, som jag både förut och nu anfört, och äfven på en del af de skäl, som herr Rydin anfört för afslag, anhåller jag om afslag å utskottets förslag.

Herr Jansson i Krakerud: Jag skall börja med att erkänna, att jag i likhet med vissa föregående talare skulle önska, att vissa tidningsskrifvare blefve betagna sin rätt att från fängelset utgifva sina tidningar. Jag skulle derfor biträda detta förslag, om jag kunde tänka mig, att det skulle drabba endast dem, som skriva litteratur, som enligt mitt förmenande är skadlig för samhället. Men om man tänker vidare på saken, så finner man, att ett sådant skrifvelseförslag som detta äfven skulle drabba hederliga, ärbara, upprigtiga tidningsredaktörer, som arbeta för samhällets upplysning och framåtskridande. Man finner ofta, att en tidningsskrifvare kan skriva ned en sats eller ett ord, som kan anses vara straffvärdt. Men när han nedskrifver dessa rader, gör han det för att gissla, hvad som enligt hans förmenande är orättfärdigheter i samhället, eller för att påpeka missförhållanden; och han kan då i ett obehagligt ögonblick komma att begagna ett ord, som kommer att anses brottsligt. Jag har härmed icke velat hafva sagt, att det *borde* anses brottsligt; ty man finner stundom, att af de juryer, som äro tillsatta, den ena anser orden brottsliga och den andra deremot icke brottsliga. Man kan således mycket lätt finna, att den, som skrifer dessa rader, är fullt öfvertygad, när han skrifer ned dem, att han icke begår något brott mot samhället. Jag tror således icke, att tidningsredaktörer, då de sitta i fängelse, åtminstone

*Om ändring
i gällande
förordning
angående
straffarbets-
och fängelse-
straffs verk-
ställande
i enrum.*

(Forts.)

Om ändring i många, att icke säga de flesta fall, äro jemförliga med sådana i gällande brottslingar i fängelse, hvilka begått stöld eller rån eller andra ofog. förordning

Herr vice talmannen sade, att det icke vore den ringaste skada för samhället, om åtskilliga tidningsredaktörer skulle få upphöra med sitt arbete. Det kan ju vara sant, men man har ju icke endast att se på samhället, utan man bör också se på deras familjer, deras existensvilkor o. s. v. Och då måste man erkänna, att det ovilkorligen vore till stor skada för deras familjer och ett stort ingrepp i deras rättigheter, om man med detta förslag skulle ställa dem i en ställning, att hela deras industri måste nedläggas, därför att de mot sin vilja skrifvit några ord, som föranledt dem att blifva åtalade och straffade.

straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum.

(Forts.)

Jag tror dessutom, att skrifvelseförslaget vid en genomläsning skall befinnas mycket otillfredsställande. Det heter der »att Riksdagen ville, med anledning af herr G. Anderssons förevarande motion, i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke någon inskränkning kunde finnas lämplig i nu gällande stadganden om rätt för den, som undergår fängelsestraff, att sjelf förskaffa sig tjenligt arbete.»

Jag undrar, hvad utskottet menar med »någon inskränkning». Icke är det väl rim och reson i att Riksdagen skrifver till Kongl. Maj:t med anhållan, att han skall se till att man får till stånd någon inskränkning, utan att Riksdagen på samma gång anhåller att Kongl. Maj:t behagade framlägga förslag i ämnet till Riksdagen, så att Riksdagen finge pröfva, huru vida inskränningen vore i enlighet med Riksdagens åsikter eller icke. Det är, såsom jag sade, alldeles orimligt att låta Kongl. Maj:t handla efter godtfinnande i en så vigtig fråga som denna.

Jag skall alltså tillåta mig att yrka afslag å nu föredragna betänkande.

Herr Rydin: Jag skall fatta mig helt kort. Med anledning af hvad som af flere talare yttrats ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att lagutskottets framställning alls icke berör frågan, huru vida Kongl. Maj:t ensam eller Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt ega att stifta lag i föreliggande fall. Lagutskottet hemställer blott »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke någon inskränkning kunde finnas lämplig i nu gällande stadganden om rätt för den, som undergår fängelsestraff, att sjelf förskaffa sig tjenligt arbete.»

Vidare vill jag med anledning af hvad herr Gumælius yttrade fästa uppmärksamheten derpå, att jag icke talade om, att en tidningsredaktör, som sitter i fängelse, der fortsätter det brott, för hvilket han är tilltalad, utan jag talade om, att han icke borde få tillfälle att i fängelset göra sig skyldig till något sådant brottsligt tilltag. Det är också därför, som fängelsedirektörerna skola censurera, hvad han skrifver.

Herr Gumælius frågade, hvar den paragrafen står, som säger, att en person, som är fängslad, icke kan vara utgifvare af en tidning. Jag vill fråga herr Gumælius, i hvilken paragraf det står att en person, som icke råder öfver sig sjelf eller kan bestämma innehållet

i sin tidning, som icke kan på något sätt bestämma, hvad som der skall intagas, som icke får läsa korrektur eller kan öfvervaka, att något ej flyter in i tidningen mot hans vilja — att en sådan person kan anses vara en tidningsutgifvare.

*Om ändring
i gällande
förordning
angående
straffarbetes
och fängelse-
straffs verk-
ställande
i enrum.
(Forts.)*

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Endast ett par ord! Jag får säga, att om min granne till höger, herr Edelstam, har rätt, så har jag misstagit mig. Han tycktes antaga, att det vore formelt origtigt att ingå till Kongl. Maj:t med en skrivelse sådan som den föreslagna. För min del har jag ej fattat, att skrivelseförslaget innehåller något annat, än en anhållan till Kongl. Maj:t, att han täcktes taga ifrågavarande förhållande i öfvervägande. Finner Kongl. Maj:t skäl vara för handen för en förändring i gällande stadganden, hvilka äro intagna i en lag, som ej är stiftad af Kongl. Maj:t ensamt, utan af Kongl. Maj:t och Riksdagen i förening, så kan resultatet icke blifva något annat än att Kongl. Maj:t efter verkställd utredning framlägger för Riksdagen en proposition i frågan. Då får Riksdagen tillfälle att närmare pröfva, hvad som kan vara skäligt att bestämma.

På detta sätt har jag fattat saken, då jag yrkat bifall till utskottets skrivelseförslag. Jag har icke kunnat blifva öfvertygad, att förhållandet är annorlunda, så att utskottets förslag skulle kunna leda till någon annan åtgärd, än att Kongl. Maj:t, om han så funne behöfligt, för Riksdagen framlade förslag till ändring i nu gällande bestämmelser i detta hänseende, ifall missförhållandet icke kan undanröjas utan förordningens ändrande.

Från den synpunkten sedt bör man icke hysa någon fruktan att bifalla utskottets förslag.

Herr *Vidström* förenade sig med herr vice talmannen.

Herr *Lilienberg*: Jag vill blott fästa herr vice talmannens uppmärksamhet derpå, att alldeles just för några minuter sedan Andra Kammarerna beslöt en skrivelse till Kongl. Maj:t angående en lagförändring, hvilken skrivelse just var försedd med ett sådant tillägg, som det herr *Hedin* ansåg borde förekomma i denna. Och det skall väl se rätt egendomligt ut för Kongl. Maj:t att få mottaga två skrivelser rörande lagfrågor, daterade samma dag, af hvilken den ena innehåller en anhållan från Riksdagen om framläggande för densamma af förslaget till en lagförändring, den andra deremot saknar en sådan anhållan.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner, *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i utlåtandet n:o 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit så väl utskottets hemställan, som den i ämnet väckta motionen.

Röstsedlarne uppräknades och visade 95 Ja mot 80 Nej; varande sålunda utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 9.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13 (i samlingen n:o 37), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om samtrafik mellan enskilda telefontät och statens interurbana telefonledningar med mera.

§ 10.

*Angående
åtgärder för
avgörande
genom skilje-
domstol af
uppkom-
mande tvister
mellan* Skedde föredragning af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 11 (i samlingen n:o 38), angående ifrågasatt skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om underhandlingars förande med utrikes magter i syfte att få uppkommande tvister mellan nämnda magter och Sverige afgjorda genom skiljedomstol.

*Sverige och
främmande
magter.* Med anledning af berörda af herr *J. Anderson* i Tenhult afgifna motion, n:o 230, hemställde utskottet i detta utlåtande »att Kongl. Maj:t med den magt, som § 11 i regeringsformen tillerkänner Honom, ville söka uppgöra sådana öfverenskommelser med främmande magter, att möjligen uppkommande tvister emellan nämnda magter och Sverige kunde afgöras genom skiljedomstol.»

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herr *G. F. Östberg*.

Herr *Elowson* erhöll ordet och yttrade: Jag anhåller att få framlägga ett förslag till redaktionsförändring af utskottets hemställan. Denna förändring består deruti att på sidan 5 i betänkandet efter orden »utskottet hemställer» skulle inskjutas »att kammaren måtte för sin del besluta det Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller». Jag föreslår alltså följande formulering:

»Utskottet hemställer, att kammaren måtte för sin del besluta det Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller att Kongl. Maj:t med den magt, som § 11 i regeringsformen tillerkänner Honom, ville

söka uppgöra sådana öfverenskommelser med främmande magter, att möjligen uppkommande tvister emellan nämnda magter och Sverige kunde afgöras genom skiljedomstol.»

Jag ber att till herr talmannen få öfverlemnna denna formulering.

Härefter anförde:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve Lewenhaupt: Någon meningsskiljaktighet torde icke kunna förefinnas derom, att skiljedomstolar kunna vara nyttiga och Kongl. Maj:ts regering underlåter icke att, då tillfälle erbjuder sig, uttala sina sympatier för utvidgande af bruket att, när så är möjligt, genom skiljedom afgöra internationella tvister, som ej kunna lösas genom direkta underhandlingar, men frågan är, huru vida man bör på förhand öfverenskomma att genom skiljedom afgöra alla tvister. Det är icke känt att en stat i Europa någonsin till en annan stat i Europa framställt förslag till en så omfattande konvention som den nu föreslagna. Den allmänna åsigten är, att öfverenskommelser om tvisters öfverlemnande till skiljedomstol icke kunna eller böra omfatta alla tvister, utan att från skiljedoms pröfning måste undantagas tvister, som röra ett folks tillvaro och oberoende. Ett sådant undantag finnes äfven infördt i en i dessa dagar mellan Amerikas förenade stater, republikerna i Central-Amerika och 3 andra stater i Amerika afslutad konvention, som enligt ankommet telegram innehåller, att de kontraherande parterna öfverenskomma att genom skiljedom afgöra alla tvister utom när ena parten förklarar att frågan gäller dess oberoende. Öfverenskommelsen är således icke obligatorisk, när ena parten anser att frågan gäller dess oberoende, men då det icke är möjligt att på förhand angifva eller uppräknna alla frågor, som kunna ega en sådan innebörd, kan med en sådan konvention ny tvist lätt förorsakas derom, huru vida en uppkommen tvist är en sådan som enligt konventionen skall afgöras genom skiljedom, och för min del anser jag, att de förenade rikena icke böra afsluta något särskildt allmänt fördrag om skyldighet att hänskjuta tvister till skiljedomstol, emedan det särskildt för hvarje mindre stat är nödvändigt att de öfverenskommelser, som träffas, affattas i klara och bestämda ordalag och att de icke utsträckas till frågor, hvars omfattning det icke är möjligt att på förhand bedöma.

Herr Östberg: Säsom herrarne se, har jag reserverat mig mot utskottets betänkande, enär jag ansett, att en skrifvelse af sådant innehåll, som den nu föreliggande, hvarken skulle kunna vara behöflig för att underrätta regeringen om riksdagens åsikter ej heller skulle kunna leda till något resultat. Jag kan emellertid efter det anförande, hans excellens, herr utrikesministern nu hållit, inskränka mig till att helt enkelt yrka afslag på föreliggande betänkande.

Herr Anderson i Tenhult: En lika lydande motion som den jag här framburit har varit väckt inom Första Kammaren, men der blifvit afslagen. Syftemålet med dessa två motioner har således för denna gång förfelats. Men jag hemställer till denna kammare, att

Angående
åtgärder för
afgörande
genom skilje-
domstol af
uppkom-
mande tvister
mellan
Sverige och
främmande
magter.
(Forts.)

Angående den behagade såsom en opinionsyttring bifalla utskottets hemställan, åtgärder för hvarför jag ber att dertill få yrka bifall. afgörande genom skiljedomstol af Herr Andersson i Löfhult instämde häruti. uppkommande tvister mellan Sverige och Danmark.

(Forts.)

Herr Rydin: Jag för min del anser det vara betänkligt att ens såsom en opinionsyttring uttala detta, på så svaga skäl, som blifvit anförda i utskottets betänkande. Jag tror att, efter den utredning, som hans excellens herr ministern för utrikes ärendena har gjort här och efter det yttrande, som han afgifvit och som herrarne återfinna i det af Första Kammarens tillfälliga utskott afgifna betänkande, det snarare skulle vara för Andra Kammaren att prostituera sig, än att göra något, som vore klokt och ändamålsenligt, om kammaren bifölle utslaget.

Herr Lasse Jönsson: Jag deremot anser att, när frågan blifvit väckt, så skulle det vara riktigt nedslående, om icke Andra Kammaren skulle gifva en opinionsyttring i denna synnerligen viktiga fråga. Det är icke första gången, som denna kammare uttalat sig i det syfte, som i motionen afses, utan den uttalade sig jemväl ären 1869 och 1874 i enahanda syfte. Skulle nu denna kammare icke uttala sig i enahanda rigtning, så skulle det se ut som om kammaren numera hade en annan uppfattning, än den förut haft. Vid 1874 års riksdag antog Andra Kammaren med ganska stor pluralitet ett af kammarens tillfälliga utskott afgifvit förslag »att riksdagen ville i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t »framställa den önskan att Kongl. Maj:t, efter sig företeende omständigheter och på sätt Kongl. Maj:t må finna lämpligt, täcktes medverka till upprättande af en skiljedomstol, vare sig stadigvarande eller sammansatt vid hvarje särskildt tillfälle, för biläggande af uppkommande tvister emellan nationerna.»

När man nu jemväl i Norges storting uttalat sig i samma syfte, så skulle det verkligen göra ett nedslående intryck, om denna kammare icke bifölle utskottets föreliggande hemställan. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag med den af herr Elowson föreslagna redaktionsförändring.

I detta yttrande instämde herrar *E. V. Carlsson, Andersson* i Hasselbol, *Olson* i Stensdalen, *Ollas A. Ericsson, Jansson* i Saxhyttan, *Farup, Wallmark, Larsson* i Berga, *Andersson* i Lyckorna och *Johansson* i Strömsberg.

Herr Hedin yttrade: Om, på sätt den siste talaren yttrade, ett afslag å utskottets hemställan skulle bära vittnesbörd om att denna kammare nu har ändrat opinion, så förefinnas dertill verkligen laga skäl. Det förundrar mig att en motion af sådan beskaffenhet som den förevarande har kommit fram så snart efter den, låt oss säga, ledsamma erfarenhet, som Sveriges land och folk så nyligen haft af en s. k. skiljedom. Kammaren behagade erinra sig att Kongl. Maj:t

utan något riksdagens bemyndigande genom en konvention med Spanien öfverenskommit om skiljedomstols anlåtande vid uppkommande tvister om rätta tolkningen af den förlängda handelstrakten med Spanien. Kammaren behagade också ihågkomma att denna skiljedomstol hvarken var tillsatt på sådant sätt, som i koncessionen var stadgadt, icke heller fungerat i enlighet med konventionens föreskrifter och, hvad värre är, att den s. k. eller förmenta skiljedom, som denna enmansskiljedomstol fälde, icke rörde den sak, som enligt konventionen skolat göras till föremål för skiljedomstols behandling, utan en helt annan, som ej rimligen kunde underställas skiljedomstol, ehuru saken sedermera blifvit af våre vederbörande framställd på det sätt, som skulle Sverige genom denna skiljedom hafva fått orätt i den hufvudsak, som bort af skiljedomstol pröfvas, men som icke blef densamma understäld, hvilken omständighet i betydlig mån försvagat den svenska medborgares rättsliga ställning gent emot de spanska myndigheterna, hvilkens rätt blifvit på ett så exempellöst sätt kränkt genom det förfarande, angående hvilket en skiljedom påkallats.

Angående
åtgärder för
afgörande
genom skilje-
domstol af
uppkom-
mande tvister
mellan
Sverige och
främmande
magter.
(Forts.)

Med denna färsk erfarenhet för ögonen synes det mig att man bör vänta till dess grundlagen undergått en sådan förändring, för hvilken Andra Kammaren förut uttalat sig, nemligen att utrikes-ärendenas behandling lägges under det samlade statsrådet.

Huru man i andra länder betraktar skiljedomsfrågan, ville jag be att få belysa med ett exempel, som har aktualitetens hela intresse. Om jag icke allt för mycket misstager mig, är i närvarande ögonblick en mycket gammal tvistefråga mellan den franska republiken och konungariket Nederländerna underställd ryska zarens skiljedom. Hur har man dervid gått till väga? Först afslöts den 29 november 1888 en konvention mellan den franska republiken och konungariket Nederländerna, angående den gamla tvistefrågans afgörande medelst skiljedom, detta dock under förbehåll att konventionen skulle godkännas af de franska kamrarna och Nederländernas generalstater. Derefter framlades i presidenten Carnots namn och kontrasigneradt af d. v. utrikesministern René Goblet samt ministern för marinen och kolonierna, vice amiralen Krantz, ett lagförslag, i hvars *exposé des motifs* man finner en visserligen kortfattad, men dock tillräckligt fullständig framställning af den gamla tvistefrågan om gränserna mellan Frankrikes och Nederländernas besittningar i södra Amerika. Derefter afgafs öfver detta förslag ett utskotts-betänkande, undertecknadt af den berömde Frédéric Passy, och i enlighet med det tillstyrkande utlåtandet voterades lagen. Nu lär frågan vara lemnad i skiljedomarens hand. Detta exempel torde vara förtjent af att uppmärksammas.

För öfrigt synas mig de anmärkningar, som af hans excellens herr ministern för utrikes ärendena blifvit framställda mot den orimliga omfattningen af den här gjorda hemställan, vara så afgörande, att de träffa det af utskottet framställda förslaget med ett alldeles dödande hugg.

Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan med den af herr Elowson under öfverläggningen föreslagna formulering och *dels* på afslag å så väl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den senare propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Votering begärdes, i följd hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår så väl hvad första tillfälliga utskottet hemställt i utlåtandet n:o 38, som den i ämnet väckta motionen röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan med den af herr Elowson föreslagna formulering.

Omröstningen visade 88 ja och 83 nej; hvadan kammaren beslutat enligt ja-propositionens innehåll.

§ 11.

Efter föredragning vidare af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 60 och 61 regeringsformen, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågasvara af herr *A. V. Ljungman* inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 229, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, anförde motionären

Herr Ljungman: Då konstitutionsutskottets utlåtande i den föreliggande frågan är af en viss märklig beskaffenhet, skall jag be att få yttra några ord.

Då regeringsformen år 1809 stiftades, var riksdagen särdeles angelägen om att åt sig så fullständigt som möjligt bibehålla svenska folkets rätt att sig beskatta, så att alla allmänna afgifter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, skulle beslutas af riksdagen allena. Då ansvarighetslagen för statsrådet 1810 skulle utarbetas, fann man emellertid, att man i detta afseende kanske gått något långt och bestämde sig då för att i någon mån begränsa § 60 regeringsformen genom att i § 3 ansvarighetslagen intaga några bestämmelser om, att Kongl. Maj:t dock egde att fastställa åtskilliga allmänna afgifter af en viss beskaffenhet. Då förslag år 1830 förelåg att omarbete ansvarighetslagen för statsrådet, så räste lagutskottet uppmärksam-

heten på, att omarbetning af § 3 ansvarighetslagen kräfver ändring i § 60 regeringsformen, och att dessa inskränkingar i riksdagens bevillningsrätt borde öfverflyttas från ansvarighetslagen till regeringsformen.

Nu har emellertid konstitutskottet icke velat vara med om denna enkla sak, utan till och med påstått, att Konungen enligt 89 § egde att pålägga dylika afgifter, som afses i 3 § ansvarighetslagen. Mig synes detta vara ett egendomligt påstående. Då man nu allmänt söker att få klarhet och reda i hvad enligt 89 § tillkommer Konungen och hvad som icke tillkommer honom, så vill konstitutionsutskottet, i stället för att begränsa och klargöra Kongl. Maj:ts magt i detta fall, skjuta in vida mer än hvad lagstiftarne 1809 afsågo att inlägga i denna paragraf.

Vidare gör utskottet den anmärkning, att postmedlen beröfvats namn, heder och värdighet af bevillning. Skälet dertill är helt enkelt, att postmedlen till sin egentliga natur äro likartade med telegraf- och jernvägstrafikmedlen, och icke med tull- och bränvinstillverkningsmedlen. Detta har gjort, att jag i mitt förslag öfverförde postmedlen till andra mementet, hvilket omfattar äfven telegraf- och jernvägstrafikmedlen. Då emellertid utskottet jemrar sig så mycket öfver att Riksdagen skulle få befatta sig med jernvägstrafikmedlen, så förefaller mig denna anmärkning om postmedlen besynnerlig. Då det gått bra i utlandet, särskildt i Tyskland, att låta representationerna uppgöra jernvägstrafiktaxorna, som torde det icke heller möta någon svårighet i Sverige, äfven om latitudsystemet finge tillämpas, då ju trafikstyrelsen t. ex. har rätt att nedsätta afgifterna med intill 20 procent.

Jag vill emellertid, då motionen är väckt hufvudsakligen i syfte att hålla frågan vid lif, icke göra något yrkande, utan har endast velat göra dessa helt få anmärkingar.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Likaledes bifölls lagutskottets härefter föredragna utlåtande, n:o 53, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder i syfte att skydda arbetare mot förlust vid inställande af arbetsföretag.

§ 13.

Föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 54, i anledning af väckta motioner om förmänsrätt för afgifter till presterskapet.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att Riksdagen ville, med anledning af ifrågavarande, af herrar S. A. G. Sundberg och B. Bengtsson i Boberg väckta motioner, för sin del antaga följande

Förklaring

af 17 kap. 6 § handelsbanken angående företrädesrätt till betalning för tionde.

Härigenom förklaras, att med det i 17 kap. 6 § handelsbalken förekommande stadgande, att för afrad, tionde och all annan afgäld af fast egendom har den företräde till samma jord, som den ränta eger, der den ej längre stått inne än i 17 kap. jordabalken sägs, och att, om gäldenär sjelf ej är jordegare, den, som afgälden eger, njuter samma förmån i lösören, afses äfven det fall, att tionde, vare sig tertial-, smör-, fisk- eller qvicktionde, blifvit genom lönereglering utbytt mot bestämda afgifter.

I fråga härom anförde:

Herr Sundberg i Vexjö: Jag har endast att tacksamt erkänna det tillmötesgående, hvarmed min motion blifvit af lagutskottet behandlad; och då utskottets hemställan till Riksdagen synes mig vara af behovet påkallad samt grundad på billighet och rättvisa, ber jag att få anhålla om bifall till den lagförklaring, som af utskottet blifvit föreslagen.

Vidare anfördes icke. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

*Om ändring
i gällande
bestämmelser
angående
utfarts- och
byvägar.*

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 55, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser angående utfarts- och byvägar.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att Riksdagen ville, med anledning af herr A. G. Jönssons förevarande motion, i skrifvelse anhålla att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till stadgande, att, der skyldigheten att underhålla väg, som icke har egenskap af allmän lands-, härads- eller sockneväg, utan är att som enskild anse, blifvit mellan vederbörande väglottsegare fördelad, det må ankomma på Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, uppå ansökning och efter pröfning af för handen varande förhållanden, förordna, att syn å sådan väg skall årligen hållas af kronobetjent med biträde, mot godtgörelse af de underhållsskyldige, äfvensom att hvad angår kungörande af synen och åsynta bristfällens botande skall så förfaras, som i fråga om allmänna vägarne är stadgadt.

Herr Nilsson i Rinkaby, hvilken inom utskottet uttalat en afvikande mening, begärde ordet och yttrade: Som herrarne finna af betänkanDET, har jag reserverat mig mot utskottets hemställan. Det

torde knappast vara lönande att försvara reservationen, men jag har dock icke kunnat underlåta att göra det.

För några dagar sedan hörde man här i kammaren ett sådant jämmerrop öfver de stora väghållningsbesvärerna. Vi fingo då ingen hjälp, utan måste lefva på goda löften. Här föreligger nu en annan fråga, och man synes nu vilja lägga mångdubbelt större börda på oss, derigenom att byvägarne skola synas och lagas på samma sätt som landsvägarne. Det finnes många orter, der icke väglagningsämnen finnas tillgängliga för landsvägarnes underhåll, utan man måste inköpa sådana och forsla dem långa sträckor. Skulle nu samma bestämmelser tillämpas på byvägarne, så skulle befolkningen på sådana orter blifva ruinerad. För öfrigt skulle ett sådant stadgande på de flesta ställen vara öfverflödigt. Men hvarför skall man då stifta en lag för hela landet, hvilken kan blifva en stor börda? Om länsmännen skola syna vägarne, så kunna de förfara med största stränghet, i det att de skulle hafva rätt att auktionera bort underhållet af en väg, om den icke underhölles tillräckligt väl. Jag undrar vidare om motionären tänkt sig in i, huru det skulle gå till vid fördelningen af dessa vägars underhåll hemmanen emellan. På somliga orter sker nemligen denna fördelning efter förmedladt mantal och på andra efter oförmedladt. På andra ställen återigen sker underhållet efter de olika hemmanens tunnland- eller kapplandtal. Men jag vet också, att redan för närvarande det händer, att Konungens befallningshafvande på ansökan förordnat om besigtning genom kronobetjeningen af sådana enskilda vägar. Detta har bland annat inträffat inom flere orter i Gälds och Willands härader. I min hemort finnas tre gånger så långa byvägar som allmänna vägar och af de förra finnas sådana, som knappt användas två gånger om året. Det kan naturligtvis i fråga om sådana vägar icke löna sig att bekosta syn å dem genom kronobetjeningen.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Lilienberg: Jag skall blott be att få fästa uppmärksamhet å att enligt utskottets förslag, det ej skulle vara något ovilkorligt åläggande att försätta de enskilda vägarne i ett så utmärkt skick, som reservanten nyss omtalade, lika litet som det skulle ovilkorligen stadgas, att dessa vägar skulle synas af kronobetjeningen. Endast om de väghållningsskyldige sjelfve begärde det, skulle Konungens befallningshafvande kunna förordna kronobetjeningen att syna dessa vägar likasom allmänna vägar i öfrigt. Reservanten nämnde, att en dylik skrifvelse, som här är föreslagen, icke vore erforderlig derför, att redan nu det ofta händer, att kronobetjeningen synar de enskilda vägarne. Detta må vara sant, men kronobetjeningen har nu ingen skyldighet dertill, utan det sker endast frivilligt från deras sida. Om en sådan författning, som lagutskottet afsett med sitt förslag, utkomme, skulle kronobetjeningen vara skyldig att syna dessa vägar, om efter de enskilda väghållningsskyldiges begäran Konungens

Om ändring i gällande bestämmelser angående utfarts- och byvägar.

befallningshafvande i det särskilda fallet funne skäl att förordna kronobetjeningen att syna vägarne.

På dessa grunder yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Danielson: Jag ber också för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag tror nemligen, att antagande af detta förslag skulle föranleda afhjelpande af en massa olägenheter, som gjort sig mycket känbara i en del trakter, der många enskilda vägar finnas. Ty såsom herrarne veta, så är förhållandet nu det, att, om en delegare i en byväg underlåter fullgöra sina skyldigheter i fråga om vägunderhållet, så har man ingen annan utväg än att stämma en sådan delegare till domstol och dermed få honom ålagd att fullgöra sin underhållsskyldighet. Om man nu i deras ställe finge en möjlighet öppen att få saken ordnad genom en ansökan till Konungens befallningshafvande, skulle sådant, synes mig, innebära en verklig förmån.

Herr Nilsson i Rinkaby: Jag ber att endast få bemöta herr Lilienbergs yttrande, att här icke föreläge någon skyldighet att underkasta sig syn af kronobetjeningen å enskilda vägar. Men det står tydligt i utskottets betänkande, »det må ankomma på Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, uppå ansökning och efter pröfning af för handen varande förhållanden, förordna, att syn å sådan väg skall årligen hållas af kronobetjent med biträde, mot godtgörelse af de underhållsskyldige, äfvensom att hvad angår kungörande af synen och åsynta bristfällens botande skall så förfaras, som i fråga om allmänna vägarne är stadgadt.» Man må icke tro, att kronobetjeningen skall underlåta att hålla syner, utan de skola helt säkert utsträcka dessa syner så långt som möjligt.

Herr Johnsson i Thorsberg: Det synes mig vara en egendomlig företeelse, att, efter det att de väghållningsskyldige i mer än 30 år förväntat en rättvisare fördelning af väghållningsskyldigheten, man nu står i begrepp att öka denna börda. Ty det är väl alldeles obestriddigt, att åtskilliga hemman skulle få en flerdubblad underhållsskyldighet mot den de för närvarande hafva, om de enskilda vägarne skulle ställas under allmän uppsigt. Synnerligast är detta fallet i orter, der långa utfartsvägar finnas och som af några få hemman få underhållas. Innan en annan grund för vägunderhållsskyldigheten än den, som nu är gällande, blifver bestämd, anser jag det vara orättvist att ställa dessa vägar under kronobetjeningens uppsigt. Det må vara en enskild sak för dem, som begagna dessa vägar, att äfven underhålla dem, men icke bör man indraga kronobetjeningen i dessa frågor, då derigenom ökad tunga skulle uppstå. Då de enskilda, i likhet med de allmänna, underhållas efter hemman-talet, men det ju kan förekomma att en hemmansegare, som tillika drifver industriel rörelse, och därför har intresse af att en väg underhålles i så godt skick som möjligt, fastän han sjelf helt obetydligt deltagar i vägens underhåll, skulle denne, under förutsättning, att utskottets förslag bifölles, kunna tvinga de öfrige delegarne i

vägen att underhålla i bättre skick än eljest vore nödigt, hvilket ju ej är rätt.

Innan sålunda de enskildes vägunderhållsskyldighet blir ordnad efter andra grunder än de nu gällande, bör icke dessa vägar ställas under allmän uppsigt.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

*Om ändring
i gällande
bestämmelser
angående
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

Häruti instämde herrar *Bromée, Norén* och *Olsson* i Ornakärr.

Herr Jönsson i Mårarp yttrade: Då lagutskottet har föreslagit att syn skall hållas emot godtgörelse af de underhållsskyldige, har förslaget i min tanke dermed förlorat några af de förmåner, som jag med min motion afsett. Det är på många ställen mycket svårt att få vederbörande att uppfylla sina skyldigheter i fråga om vägunderhållet, och det vore därför en stor fördel att erhålla syn genom vederbörande myndighets försorg och såmedels få den försunlige ålagd att fullgöra sin skyldighet. Jag hade i min motion hemställt, att sådan syn skulle hållas kostnadsfritt för den enskilde, men då utskottet ej biträdt mitt förslag i denna del, får jag finna mig deri, och yrkar bifall till utskottets hemställan, sådan den föreligger.

Herr Folke Andersson: Här är, såsom kammaren finner, i utskottets hemställan blott föreslagen en skrifvelse till Kongl. Maj:t, med begäran om föreskrifter i den riktning, att om vägarne äro lagligt delade, man skulle hafva rätt att genom Konungens befallningshafvande få kronobetjeningen ålagd att hålla syn å dem. Jag vill då upplysa, att en sådan rätt har man redan nu. I min ort har man sålunda beträffande dåliga utfartsvägar ingått till Konungens befallningshafvande och fått dess förordnande för länsmännen att förrätta syn å vägarne. Jag har velat upplysa härom för att visa, att förslagens antagande icke bör kunna medföra några vådor, då det praktiseras så redan nu, att Konungens befallningshafvande på ansökan förordnat om syns hållande i dylika fall, dock på de väghållningsskyldiges bekostnad.

För mig är frågans utgång temligen likgiltig. Men jag har blott velat upplysa härom, i öfrigt gör jag icke något yrkande.

Herr Östberg: Det synes mig vara alldeles för tidigt att nu göra hemställan till Kongl. Maj:t om en lagstiftning rörande sättet för syn å byvägar, då det, såsom herrarne veta, ännu icke finnes någon lag, som bestämmer huru dessa vägar skola underhållas. För några riksdagar sedan hade vi här att behandla ett förslag till närmare bestämmelser i detta syfte, men detta ledde icke till något resultat. Man har sålunda ännu icke någon lagbestämelse vare sig huru byvägar skola underhållas eller huru kostnaderna för detta underhåll skola fördelas, och för min del vet jag icke huru man i dessa frågor skall komma öfverens, då man har olika sätt att se saken. Några kunna tycka att byvägarne böra vara i samma skick som Konungens landsväg, medan andra hålla före, att de kunna vara mycket mindre och sålunda billigare. I allmänhet torde också den senare uppfatt-

Om ändring i gällande bestämmelser angående utfärts- och byvägar. (Forts.)

ningen kunna anses som den rigtiga; men huru tvisten skall kunna slitas, kan jag icke se. Skulle emellertid Konungens befallningshafvande få föranstalta om byvägarnes afsyning, är det ganska troligt, att kronobetjeningen skall anse, att dessa vägar skola underhållas på samma sätt som allmän landsväg och för bristfällens botande skulle kronobetjeningen då, enligt utskottets förslag, få lega och taga ut ersättningen af den väghållningsskyldige likasom då det gäller brister å allmän landsväg.

Då jag sålunda icke kan annat än finna det lämpligt att vänta med att utfärda stadganden i nuvarande syfte tills man fått en lag angående underhållet af enskilda vägar, tillåter jag mig yrka afslag på utskottets hemställan.

Med herr Östberg förenade sig herrar *Jönsson* i Gammalstorp, *Carlsson* i Nysäter, *Holmgren*, *Eliasson*, *Peiterson* i Tjärsta, *Jansson* i Saxhyttan och vice talmannen *L. O. Larsson*.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Äfven jag anser, att denna fråga bör undanskjutas till dess frågan om väghållningsbesväret med de allmänna landsvägarnes ordnande för Riksdagen ånyo framlägges, hvilket jag hoppas måtte ske inom den närmaste framtiden. Nu har utskottet föreslagit, att Riksdagen ville »i skrifvelse anhålla att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till stadgande, att, der skyldigheten att underhålla väg, som icke har egenskap af allmän lands-, härads- eller sockneväg, utan är att som *enskild anse*, blifvit mellan vederbörande väglottsegare fördelad, det må ankomma på Kongl. Maj:ts befallningshafvande att, uppå ansökning och efter pröfning af för handen varande förhållanden, förordna, att syn å sådan väg skall ärligen hållas af kronobetjent med biträde, mot godtgörelse af de underhållsskyldige, äfvensom att hvad angår kungörande af synen och åsynta bristfällens botande skall så förfaras, som i fråga om allmänna vägarne är stadgadt. I följd häraf kan man antaga, att de s. k. byvägarne skulle komma att vara underkastade samma bestämmelser som häradsvägarne. Inom flere orter fins det enskilda, helt få till antalet, som hafva milslånga enskilda eller byvägar att underhålla. Nu underhåller man dem så godt man förmår; men skulle man vid den påföljd, som här föreslås, blifva skyldig att underhålla byvägarne såsom allmän landsväg, blefve det alldeles för kostsamt, ja rent af outhärdligt för många.

På dessa skäl anhåller jag om afslag på utskottets förslag.

Herr Jonson i Frörestorp: Då ingen lag finnes, som bestämmer, huru kostnaden för underhåll af de s. k. byvägarne skola fördelas, vore det väl olämpligt att nu begära att kronobetjeningen skall syna vägarne. Jag anser att detta vore en mycket farlig väg att beträda. Såsom vi veta, finnes efter laga skiftes verkställande en mängd utfärtsvägar, som mycket litet användas, och skulle de sättas i samma stånd som häradsvägarne, blefve det förenadt med så stora kostnader, att jag knappast tror, att man skulle stå ut dermed.

Jag instämmer derför i herr Nilssons i Rinkaby reservation och yrkar afslag på utskottets förslag.

Herrar *Fredholm* och *Svenson* i Bossgården instämde i detta yttrande.

*Om ändring
i gällande
bestämmelser
angående
utfarts- och
byvägar.
(Forts.)*

Herr Bengtsson i Gullåkra: Det synes mig som om det icke vore nödvändigt att allt för mycket ställa sig under kronobetjenings förmynderskap, och därför anser jag äfven, att föreliggande förslag icke bör antagas. De fördelar, som man nu afser att vinna, har man dessutom alla redan, ty hvilken väghållningsskyldig som helst kan äfven nu an hålla hos Konungens befallningshafvande, att kronobetjening måtte syna vägen. För öfrigt håller jag före, att kommunalvämminden mycket väl kan ombesörja dessa syneförrättningar, hvarigenom kommunen slipper ifrån de utgifter, som eljest skulle vara förenade härmed.

Jag yrkar därför afslag på utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Andersson* i Örstorp.

Herr Nilson i Skärhus yttrade: Jag kan icke heller vara med om utskottets förslag i detta fall, emedan jag icke anser nödvändigt, att de enskilda ställas under Konungens befallningshafvandes uppsigt derigenom att kronobetjeningen finge rättighet och skyldighet att besigtiga de enskilda byvägarne, hvilket, utom särdeles betydliga kostnader, skulle komma att föranleda många olägenheter. Inom den ort, jag tillhör, har man å kommunalstämma beslutat, att kommunalvämminden skall verkställa dessa syneförrättningar med samma magt och myndighet, som kronobetjeningen, men utan någon ersättning. Vi hafva begärt Konungens befallningshafvandes stadfästelse å förenämnda beslut och detta hafva vi äfven erhållit. Detta synes mig så mycket mera ändamålsenligt som kommunalvämminden torde vara den myndighet, som bäst förstår att bedöma behovet af vägarne förbättring och det ändamålsenligaste sättet för arbetets utförande. Detsamma kan hvilken kommun som helst begära och derigenom slipper man ifrån ett sådant förmynderskap, som utskottets förslag afser att införa.

På grund häraf yrkar jag afslag på utskottets förslag.

Herr Lilienberg: Med anledning af några talares yttranden ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att underhållet af de enskilda byvägarne aldrig kan blifva en kommunens angelägenhet, ty denna sak tillhör icke det som kommunen skall taga befattning med. Detta är sålunda något som endast angår de enskilda vägarne, men alls icke kommunen.

Herr Nilsson i Rinkaby: Jag vill endast nämna, att kronofogden och kommunalvämminden hemma hos oss besigtigat jemväl byvägarne samt bestämt hvarst förbättring af vägarne skulle ske. Detta har också skett utan domstols mellankomst. Redan nu kan man, såsom jag i min reservation visat, hos Konungens befallningshafvande begära att få lega för väglagning och detta har Konungens befallningshafvande äfven medgifvit en gång beträffande min hemort. De som alltså icke sjelfva lagade vägarne, fingo sedan betala kostnaderna der-

Om ändring i gällande bestämmelser angående utfarts- och byvägar. (Forts.) för, och det hände till och med en gång att sjelfva kronofogden försummade att laga en väg, hvarför den lagades genom andra och man skickade länsmannen på kronofogden för att uttaga kostnaderna därför. Här af synes, att man redan nu kan vinna hvad man med detta skrifvelseförslag åsyftar, och då finnes ju ingen anledning att bifalla utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Äfven jag anser, att det af utskottet förordade skrifvelseförslaget är aldeles onödigt. Jemväl på min ort har man praktiserat såsom den siste talaren nämnde, att både kronofogden och kommunalnämnden besigtigat byvägarne, och deras beslut har sedan gått i verkställighet. Men hvarför jag isynnerhet hyser betänkligheter mot denna skrifvelse, är därför att det alls icke är utredt, huruvida endast hemmansegarne skulle bekosta vägunderhållet eller om icke äfven industriidkarne, som kanske begagna vägen mycket mera än hemmansegarne, skola deltaga deri. I allmänhet tolkas lagen så, att endast alla, som innehafva jord, hvarför de äro väghållnings-skyldige, skola underhålla byväg, i förhållande som de sig deraf betjena. Här säges, att det må ankomma på Konungens befallningshafvande att, uppå ansökning och efter pröfning af för handen varande förhållanden, förordna om syn å sådan väg. Nu kan det finnas en stor industriidkare inom kommunen, hvilken mycket begagnar en sådan väg utan att bry sig om att bidraga till att underhålla densamma. Denne kunde då ingå med en skrifvelse rörande vägens beskaffenhet till Konungens befallninghafvande, som med anledning deraf uppdrog åt kronobetjent att syna vägen på andras bekostnad, hvarefter de fingo betala inståndsättandet af vägen för industriidkarnes bekvämlighet. Detta anser jag vara origtigt, och därför hemställer jag om afslag på utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kamraren såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 15.

Till bordläggning anmälles följande inkomna ärenden:

statsutskottets memorial:

n:o 70, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om framställda förslag angående ersättning åt byggmästaren C. H. Hallström för lidna förluster å universitetsbyggnaden i Upsala;

n:o 71, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i statsutskottets utlåtande (n:o 66) i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket äfvensom i ämnet väckta motioner; och

n:o 72, med förslag till voteringsproposition, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt aflidne f. d. generaldirektören M. Huss' enka Christina Maria Charlotta Huss, född Bergensträhle; samt

sammansatta stats- och lagutskottets memorial, n:o 6, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets utlåtande (n:o 1), i anledning af Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 8 framställda förslag till lag angående skyldighet att anskaffa och underhålla bostad eller lemna hyresersättning åt provinsialläkare äfvensom i ämnet väckta motioner.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	C. Herelow.....	under 4 dagar fr. o. m. den 14 dennes,
och	» C. G. Bergendahl	» 8 » » » 15 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10,28 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Tisdagen den 13 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs statsutskottets memorial n:o 70, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om framställda förslag angående ersättning å byggmästaren C. H. Hallström för lidna förluster å universitetsbyggnaden i Upsala, och blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 2.

Föredrogs och bifölls statsutskottets memorial, n:o 71, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i statsutskottets utlåtande n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af den allmänna och enskilda helso- och sjukvården i riket äfvensom i ämnet väckta motioner.

§ 3.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial, n:o 72, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om pension åt aflidne f. d. genraldirektören M. Huss' enka Christina Maria Charlotta Huss, född Bergenstråhle, blef den af utskottet i detta memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

§ 4.

Likaledes blef, efter föredragning af sammansatta stats- och lagutskottets memorial, n:o 6, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts i propositionen n:o 8 framställda förslag till lag angående skyldighet att anskaffa och underhålla bostad eller lemna hyresersättning åt provinsialläkare äfvensom i ämnet väckta motioner, den föreslagna voteringspropositionen godkänd.

§ 5.

Herr talmannen tillkännagaf, att gemensamma omröstningar öfver de sålunda godkända voteringspropositionerna komme att ega rum vid början af morgondagens sammanträde.

§ 6.

Godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 64, till Konungen, angående tullbevillningen.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,45 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.